

Tuwaŋuä, Poli iqu qänakŋi
2 Korinä
pmeqä iquauŋqä äqäkqe
Yätamäkqä kukŋuä hiŋuiqänä iquvi

Ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenqä aŋä-himqä Korinä iu äqänmiŋuwä iquatanä hŋqua, Poli iquenyqe kukŋuä quvqä tätqätanqä, iqu äwqä quvqä wiŋganŋi äpmakqe. Iqu quwqä kukŋuä quvqä jänä wimäkätŋqä tuwaŋuä tä äqäkqe. Iqu kŋui, “Nyi qutä kukŋuä jänä ae imäkanitaŋi, quŋqä yeeqä aŋgumä nyinyätŋqeqä” indqänqce.

Tuwaŋuä tä kiqä kukŋuä kiŋganäŋi, tiinji. Poli iqu kukŋuä yänänäqŋqä, Korinä pmeqä iquauqä suqä quvqä huiunqä hiŋuiqänä äqiyämäukqenqä, aŋgumä ätuätä äqäkqe. Iqu tuwaŋuä hiŋuiqänä äqiyämäukqä ique qiyätŋqä mäwiŋganŋi, qu ique hŋgisana itquepu, kukŋuä quvqä ätmiŋuwä itanqä iutaŋi, iqu qu jänä iwimäkätŋqä kukŋuä yänänäqŋqe äqäkqe. Qu iqueni qätä äwiyäpu, quwqä suqä quvqä jänä ae imäkqanŋuwitaŋi, tänganji iqu aquvänä kiinä itä, tuwaŋuä tä äqäkqe.

Hea inŋanji, Kraisi Iqueqä yoqä-tänä, qua Jutiya iu pmetanŋuwä iqua, nätmätqenqä äwa itqätanqä, Poli iqu mbqä hui äma äwätä iquau väniqenqä aquvä äqämiŋqe. Iinä etanŋi, tuwaŋuä awä iqinji (saptä 8-9), qu-pqe wäuŋuä tquenqä mbqä hui aquvä qäpŋqä iinŋqe, Poli iqu Korinä iquauqä äwqä vauqumuatätŋqä ätuätä äqäkqe.

Kukŋuä yäpaki, Poli iqu tii ätuätä äqäkqe. Ämaqä hŋqua, “Jisasi Iqu ne wäuŋuänqä änanowatkqeqä” quanqä ätuäpu, Korinä iu äpmapiyi, Poli iqueqä yoqe määndi äkittqiyäpu, ga wäuŋuä Jisasi Iqu ique äwikqeu, qui iwimäkŋqä imiŋuwi.

Poli iqu, tuwanuä tquenqä kuknuä ätkqenqä

¹ Poli iqunä, nyi Goti Hanjuwä Iqueqä äwiñqä iutani, Kraisi Jisasi Iqu kuknuä awä tuäkiqämqa änändowatkqä iqunji. Ga nyitä, neqä neyāmaqä Timoti iqutä, ye tuwanuä tä he Goti Iqueqä yoqenqä añä-himqä Korinä iu aquvä äqänätqānuwä iquennqätä, Iqueqä āmaqä huizi, qua naqä Äkaiya im-imä äpmeñuwä iquennqätä äqiyque. ² Neqä Goti Apiqutä, itanğa Naqä Jisasi Kraisi Iqutä, qeqä imänqeuta hiñgi etapäsinyä, äwqä hanuä imbu pmetpñqä emäkqinyä.

Poli iqu, Goti Iqu äwqä hanuä iwimäkqanqenqä, “änguiqä” ätkqenqä

³ Goti Hanjuwä Iqu, neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqueqä Goti eäqäqe, Kaniqu inänji. Itanğa neqä Goti Apiqu Qäqu, āmaqeñqä huäqä äumäkätä, äwqä hanuä imäkānyuewiqä Iquvi. Iiñiqe ne Iqueqä yoqe haqeqä ämamäutanä, äñguä iwimäkquanä. ⁴ Ga ne hanjä-iqä äki-äki meqanqque, Iqu äwqä hanuä inemäkqanqi, ne iñi ae ämakquä iutani, āmaqä hanjä-iqä äki-äki meqanquwä iquaurji, quvaqä äwqe asä iñjä iwimäkquatunqque. ⁵ Ii tiñji. Hanjä-iqä, täñä-hunqä Kraisi Iqu kuapänä ämamiñqä-pa, ne-pqe inä ämetunqque. Asä iñji, Goti Iqu Kraisi Ique äwqä hanuä iwimäkkqä-pa, Kraisi Iquesanji nenyqä äwqä hanui äquvepätqäuä. ⁶ Ne hanjä-iqä ämequque, ii heyaqä äwqe hanuä emäkqanquti, Goti Iqu anğumä hñä emäkäqumuatätñqä iyyi. Ga Goti Iqu ne äwqä hanuä inqä inemäkqe, ii heyaqä äwqe, hanuä emäkätñqä iyyi. Iutani, he hanjä-iqä, täñä-hunqä, ne ämetunquä-pa ämepiyänğanji, yänänäqñqä ämapu tqäuqäpnä. ⁷ Iñi ne henyqä kñuä indqänqä yänänäqñqque tiñjä ämerju. “Hanjä-iqä ne ämetunqque, qu asä ii ämetqānuwä-pa, äwqä hanuä inqä-pqe, ne ämequ-pa ämepu, yänänäqñqänänjä tqäutpñqänänjä.”

⁸ Nyämaqaüä, hañä-iqä ne qua naqä Eesiyau pmetanġua änemakqä iquenyqe, he näqñqä epñqä äneñgi. Inji hañä-iqä naqänänjä änetetä änakittqiyqanġi, neyaqä yänänäqñqe aañqä etä, “Hänjä pmeñquatiyä, ä tänġa tä qe päkonanquatiyä?” kñuä änemiñqe. ⁹ Naqä-qakuänänji. Ne neqä qeqä-quuvqä tämdanġi, hañä-iqä ämitanä, “Ne näwinyä äpäkonanqunä” indqänmiñqe. Hañä-iqä iinjä änemakqe, ii ne neqä yänänäqñqeqñqä mindqänqä, Goti ämaqä pizqä anġi vauqumuatqä Iqueqeqñänä indqänatuñquänänji. ¹⁰ Hañä-iqä aañä ququvqänänjä iqu, ne pizqä ae änapäkmätä iqanġqä-qe, Goti Hanjuwä Iqu ne anġumä hänjä inemäkkqe. Ga Iqu asä iinjġi, anġumä inemäkänä. Auä, ne kñui, yänänäqñqä tii indqänänä äpmeñu. ‘Goti Iqu hänjä yqänä inemäkquäniqeqä.’ ¹¹ Injäqe, he ne yätamäqä nepñqe, Goti Hanjuwä Ique yatñqä vqäpñqänänji. Inji Iqu ämaqä kuapänänjä iuqä yatñqe qätä äwiyätä, kimañi ne anġuanänjinä inetquequänä. Iwä ämaqä huizi, Goti Iqu, ne iinjä inemäkqanġqeqñqä, qu Iqueni, “änġuiqä” tupunä.

Poli iqu, “Nyi emamniqeqä” ätukqe, quanġä mätkuä ikqeqñqä

¹² Neqä suqeqñqä kñuä täunda iwäsäutanänġanġi, yeeqä kiinjġi, tiinjñqä änenyätñqe. Neqä suqä qokä-apäkä eeqänänjä iuqä hiñuä iqi ituñqe, ii suqä quanġi ma, suqä jänänänjitä, naqä-qakuitänji. Ne suqä tque imäkquatunquä näqñqe, ämaqä qua iutani ämetqänjuwäpanjä ma, Goti Iqu Iqueqä suqä nätmatqä hiñġi vqä iuta änätapqqe. I etanġi, suqä iinjä iqua, huiziuqä hiñuä iqi imäkätanä-qe, heyaqä awä iqi äpmenänġanġi, änänä imäkmiñqe. ¹³⁻¹⁴ Ne henyñqä tuwanuä äqiyämäuqisätunque, ii kukñuä hui zä mäwitänġi, he a ätäupu näqñqä mapñqä diñqeyi. Ga he tänġanġi neqä

kukñuinqe, näqñqä hui ae ämepiyä-qae, ga he iinjqä näqñqä yasämänä etpñqä änyinji. Iwä hiunji neqä Naqä Jisasi Iqu anju äpätqänjani, he nenyqä yeeqä kiinjä iqanqpi, ga ne henyqä-pqe asä ii yanique.

¹⁵ He Korinä pmeqä iquenä yeeqä iinjä qäyunä ipnuwänjqä quuvqä eqiyätmä, heñi hñquaqu emamniqä iinjä kñuä ämakqe. Itanqa iutanji, Goti Hanjuwä Iqu heñi, ängui hñquaqu emäkäniqe. ¹⁶ Ii tiinji. “Nyi Masendoniyanjä äumqe, he ganä emamitanji, ga iqisanji, nyi anju emetmä, hesä iqi äpmamitmqetanji, qua naqä Jutiya iunjqä umniñqe, nätmätqä qañä ändma wäniñqe yätamakqä nyipnuwänjqeqä” kñuä änyikqe. ¹⁷ Nyi “iinjä imäkmqänä” kñuä indqänqçe, ii nyi kñuä hñquaqu-hñquaqu nyiyqanji, tuwanjuä qanyä iinjinä etätmä äqäkqäta? Ä ämaqä qua iutanjä enqä-panjä eämä, kukñui, Auqätä, Oeyqätäni anä equmuäkätmä, quangä etkqäta? Ii hmanji. ¹⁸ Goti Iqu Iqueqä kukñuä eeqäpnänjä iunji qänaknä itñqä-pa, ga nyi naqä-qakuänänji tiinjä etqä. Neqä kukñuä he etätaqä iunji, Auqätä, Oeyqätä anä maequmuäkñqä eä. ¹⁹ Ii tiinjä etanji. Jisasi Kraisi, Goti Hanjuwä Iqueqä Ymeqä Iqu, Auqätä, Oeyqätä anä equmuäkätä tqä-qu hmanji. Iqutanji, “Auqä” tqä iqnä äyä äwi. Iquenyqe, nyiu, Silasi ique, Timoti ique, ne kukñui, heyaqä awä iqi ätqäuanä, awä äyä etmiñque. ²⁰ Inji Goti Hanjuwä Iqu, “Imäkmqänä” ätätä kukñuä guä ämäsaukqä eeqänänjä iunqe, Jisasi Iqu, “Injqä” ätätä, naqä-qakuä imäkqä Iquvi. Iinñqe, ne Iquesanji, “Naqä-qakuiqä” ätätänä, Goti Hanjuwä Iqueni, yoqä naqä äyä ävätunque. ²¹ Goti Iqu Kiqä-kiuä nesä, hesä, Kraisi Iqutä ämuännatunquä diñqä yänänäqñqä inemäkätä, Iqueqänqänä atäunjuä ae änatäkqe. ²² Itanqa ne Iqueqä etaniñquä ämänätquetä, itanqa nätmätqä ängüä huizi pñqä mänaiyquätñqenqe, kñuä ängüä nätapätñqä hiñqä

enqä-parji, Iqu Iqueqä Dnjä Änguä Iquerji, neyaqä äwqä yäpä tämä ae äpmuatänaikqe.

Poli iqu quñi, maqänä mäwimeqä ikqenqä

²³ Goti Hanjuwä Iqu, nyi kukñuä tätqätangqeuñqä iwäsäutñqä tääqä ätuätmä, naqä-qakuänä tiñjä etmqe. “Nyi ‘Angumä emamniqueqä’ etkqeuñi, memeqä ikqe, ii nyi he emetmä äkasuwä etqangundqänqä, äwqä hañjä heyäniqä etangiyi.” ²⁴ Ne hiyaqä quuvqä heqiyqä iu mämiqä itunquä-qae, nyi tiñji maetqä imä. “Ne ämitqänünä.” Oeyä. Hiqä-hiuänji, quuvqä eqiyäpu, yänänäñqä ae äyä ätqäuänjä. Mä ne hesä wäunjuä anä itunqque, ii he yeeqä ipu pmetpñqä itqänju.

2

¹ Inji, “Nyi angumñi, quvaqä äwqce, täñjä iwimäqänqä mäwimeqä imä” kñuä indqänqce. ² Iwä nyi emetmä, äwqä hañjä etapqangumdqe, nyi aquvänä imqä nyimäkqe, tqukä? Ämaqä nyi quvqä iñjä etquamqä iquenä, he qäquenänji. ³ Nyi äpmqe, ämaqä nyi aquvänä imqä nyimäkqänänjä iquenä, iñji miqä ipnuwänqce manyiñ-ganji, kukñui hiqä suqä quvqenqce, tuwanjuä äqiyätmä, hiñuiqänänji qe ätnämäukqe. Kñuä yänänäñqä ti indqänqce. Nyi yeeqä itmä emeqangundqe, he-pqe yeeqä inä ipnuwänqä. ⁴ Nyi henyñqä tuwanjuä äqiyätmänqanji, äwäwa kiñjä itmä, ñqä qe qe, piyänqiyqanji, kñuä kiñjä äqiyätmä imiñqce. Tuwanjuä iñji, nyi heyaqä äwqä imñi, hañjä-iqä etapmqenqä maqiyqä ikqe. Oee. Ii nyi henyqä aanjä kiñjä änyinätñqä diñqä, näñqä mapñqenqä äqäkqe.

Suqä quvqä imäkqä iquerji, äwqä hañjuä iwimäkqenqä

⁵ Inji ämaqä hesanjä hñqu, ämaqä hui-mända quvqä itquetä, äwqä hañjä-iqä ävätqä sätäti, iqu hañjä-iqä iñji, nyi mänapqä pa yänä. Iñqce nyi kukñui, haqä

nändi ätqa mäwqä ma imä. Inäqce heyaqä awä iqi äpmenqä hñquesañi, eequenä äwqä hanjä-iqä hui äyä ämakuwi. ⁶ Hesañi kuapänänjä hñqua aquvü äqänäpu, “Ämaqä iqu, iqueqä quvqenqä kimañi, hanjä-iqä iinji ämetñeqä” ätäpu, ii ävätqänjuwä-qae, qäpu tiinjqe. ⁷ Inäqce tängañi, ämaqä iquenji, hanjä-iqä naqänänji mat-tqiyqä yätñqce, he anqumñi, iquenyqä qeqä etqanquti, iqueqä suqä quvqenqä äwqä hanjuä änyäpu, iqueqä äwqä-pqe hanjuä imäkänyuäwipñqce. ⁸ He ique iinjä iwimäkäpu, heqä iquenqä kuapänä enqä ämotquapñqä, yänänäqñqä etqä. ⁹ Nyi henyqä tuwanjuä hiñuiqänä äqäkqä iqu, he nyaqä kukñjuä nätmätqä eeqänänñiqä etqanqce, qänaknä ipñqäpiyä, ä hñgisanä ipñqäpiyä-tmä, yamwiqä emqä äqäkqce. ¹⁰ Ämaqä hñqu suqä quvqä imäqanqa, he iqueqä quvqenqä äwqä hanjuä hinqanqutqce, nyi-pqe iinä imäkmä. Inji nyi, quvqä hñquenqä äwqä hanjuä imäknmqä etanqutqce, he yätamäkqä emqce, Kraisi Iqueä hiñjuä iqisa imäkqce. ¹¹ Nyi iinjä imäkätñqä di, ii tiinñqce. Ne Setänä iqueqä kñjuä indqänqetä, suqenqätäñi näqñqä eätanitanji, yamwiqä äneyätä, ämänaqutäuqenqce, mäñenqñiyä.

Kukñjuä awä tuäkiqäpñqä ändowatkqä iquauqä wäunjuñqä

¹²⁻¹³ Inji nyi Kraisi Iqueqä kukñjuä äñguä we-hunqätänji awä tmqñqä, anjä-himqä Troasi iu timäuqanqañi, Naqä Iqu nyi wäunjuä iinjä imäkmqñqä qäyä äutenjikqä-qce, neqä neyämaqä Talusi iqu iqi mäpmetanqi äqunumi, äwäwa kuapänä itmä, ämaqä iqi pmeqä iu ävämañi, Talusi iquenqä qävqä, qua naqä Masendoniya-mändanqä äukqce.

¹⁴ Inji nyi tängañi, Goti Hanjuwä Iquenji, “Äñguiqce” tiinñqä ätquä. Kraisi Iqu ne anqi inetmetñqä wäunjuä yänänäqñqä imäkmñqenqä awä täkiquatuñqce, Goti Hanjuwä Iqu hiunji ique-ique im-imä änätma ikitñqenqä ätquä. Itanqa iutani, kuämiqä andñä tä ikeqanqä

sisnyañä im-imä äweqä-parjä iinji, ämaqä im-imä äp-menjuwä iquauñi, Kraisi Iquenyqä näqñqä epñqä ätuäk-itqäñu. ¹⁵⁻¹⁶ Ne nätmatqä jinañä-weqä ii enqä-parjä iinjä etangu, Kraisi Iqu inetmetä, Goti Hanjuwä Ique änowikqe. Ga ämaqä häñä hea ique-ique pmeqä hänaqä iqi pmetanguwä iquauñi, neyaqä jinañä-weqä äñguä enqä-pa iqu ämuänyäqe, ätumañi, häñä-pmeqeuñqä yänqiyä. Itanga qui imäkmbñqä hänaqä iqi pmetanguwä iquauñi, neyaqä jinañä-weqä äñguä iqu, piyañä-weqä enqä-pa muänyqanğa, ätumañi, äpäkoñqeuñqä wänqiyä. Ga wäñjuä tnäñä iinji qäyu imäkätñqe, tqukä? ¹⁷ Ämaqä kuapanäñi, mbqä mapñqä Goti Iqueqä kukñui awä ätuätqänjuwä-pa, ne iinjä miqä itqäñu. Oee. Injäqe, Goti Iqu änandowatqanği, ne Kraisi Iqutä anä ämuähñanä, Goti Iqueqä hiñuä iqiñi, Iqueqä kukñui äma, qanği matqä, naqä-qakuinä ätuäkkitqäñu.

3

Goti Iqueqä kukñuä guä änyä-häñä ämäsäukqä iqueqä wäñjuñqä

¹ Ne neqä-neuänqä iinjä ätätunqwe, ii he nenyqe, “Qu quwqä yoqe haqeqä ämamänätqänjä” kñuä heyäniqi? He ämaqä hñquauqä suqenqä näqñqä mapñqä diñqe, iqua tuwanui, huizi hñqu quwqä suqenqä äqäkqe, etapätqänjä. Iwä ne ämaqä iinjä iqua enqä-pa eanä, he neqä suqenqä näqñqä mapñqä diñqe, ne tuwanuä ämaqä huiziqua nenyqä äqäkuwi, etapatunquäta? Ä ne, tuwanuä he nenyqä äqäkuwi, huiziquauñi ämotquetunquäta? Iinji, aanqä eä. ² Ämaqe, neqä wäñjuñqä näqñqä mapñqe, hiqä-hiuä neyaqä tuwanuä enqä-pañuenji. Itanga kukñuä tuwanuä iu äqänänqe, neyaqä äwqä yäpä tämä äwi. Ga ämaqä eeqänäñi, qu näqñqä epu, a täuqäpñqänänyä. ³ Inji ne wäñjuä imäkätunquetanji, he Kraisi Iqu tuwanuä

ätnänjä iqi äqäkkä iquenji. Tuwaruä iinji, Iqu tuwaruä-qiyqetä äqäkkä ma, Goti Hänjä Hea Ique-ique Pmeqä Iqueqä Dnjä Änguitä äqiyekqe. Mä hikä mnä äquvasätä äqiyekqä ma, ämaqeuqä äwqä yäpä imä äqiyekqe.

⁴ Ne neqä wäunjuinqä kuknuä iinjä ätquque, näqñqä tiinjä eanä ätqu. “Kraisi Iquesanji, Goti Iqu Iqueqä wäunui, änguänänjä imäkquänqiyä.” ⁵ Ga angumä, “Ne wäunjuä hui, neqä-neuänä imäkätqujunä” ätätanä matqä iqu. “Goti Hanjuwä Iqu, ne imäkquatuñque in-emäkquänqiyä,” ätätanä ätqu. ⁶ Ga Iqu kuknuä hñganqä witätñqä guä änyä-hänjä ämäsäukqä iqueqä wäunjuä imäkqä pmetatuñquä-pqe, Iqueqä-kiuä inä inemäkkqe. Nätmatqä änyä-hänjä iinjä iqu, kuknuä-suqä bukä iu äqänä äwiñqä iuta ma, oee. Ii Dnjä Änguä Iquesanji. Kuknuä-suqä bukä iu äqänä äwiñqä iqu, ämaqä pizqä päsqänänjä-quvi. Injäqe Dnjä Änguä Iqu, ämaqueuni hänjä hea ique-ique pmeqä Vqä-qu eä.

⁷ Kuknuä Goti Hanjuwä Iqu hikä iu äqiyätä, guä ämäsäukqä iqueqä wäunui, ämaqä pizqä päsqänqä qäyä etangqä-qe, kiqä yänänäqñqä motquetñqe, ii we-huñqetä äpkqe. Iinjñqe, Mosisi iqueqä hipeñuiuta we yänänäqñqä yqänä huñqä äquvepkqä iquenji, Israitqä iqua, hiñuä qumbñqä mäwiñqä imiñuwi. Ii we-huñqä iqu qäpu eqangañqe. ⁸ Kuknuä guä Goti Hanjuwä Iqu Dnjä Änguä Iquesä ämäsäuekqä iqueqä wäunui, asänänjä hmanji. Iqueqä yänänäqñqe, aanjä hävemnäqñqä witänä. ⁹ Kuknuä-suqä iqueqä wäunui, ii ne kuknuä äminetätä, qui inemäkkä qäyä etangqä-qe, iqu Goti Iqueqä yänänäqñqä motquetñqä-tänjä äquvepkqe. Itangi, kuknuä änyä-hänjä iqu, kiqä wäunui qokä-apäkä iqua jänänänjä epñqä iwimäkkä iqueqä yänänäqñqä motquetñqe, aanjä naqänänji, huiziqueqe ämäwqätäuä. ¹⁰ Täñganji aanjä hävemnäqñqä iinjä äwiqä iutani, we-huñqä wäunjuä

yäüä iqueqe, kiqä yänänäqñqce hma etqäüä. ¹¹ Wäuñuä yäüä kiqä nätmätqä iñi hma etñqä iqu, hiñuiqänäñi Goti Iqueqä yänänäqñqetä äpkqe. Inäqe wäuñuä hea ique-ique witäniqä iquenyqe, Goti Iqueqä yänänäqñqä motquetñqe, aañä hävemnäqñqä äpätqäüä.

¹² Inji ne kukñuä änyä-hänä tqu yänänäqñqä eä, äpakänä witäniqñqä, neqä kñuä äwqe yänänäqñqä ävan-itäñi, zä miqä pemänä itanä, iquenyqä ätnänäqi awä ätätqänju. ¹³ Ne Mosisi iqu imiñqä-pa, miqä itqänju. Iqu äpmamiñqänğanji, Israitqä iqua, we-huñqä iqueä hipenji mäñdi hiqanñqce, hiñuä mäquñquä ipñqänä, iqu yuä ktqä äpmuätänñqce. ¹⁴ Inñgata tii tänğanñqe, Israitqä iquauqä kñuä iqe, hikä eñqä-ma yänänäqñqä knätanñi, qu kukñuä yäüä iñi a ätäupiyä-qe, kiqä qakuñqe, maññqä etqänjuwi. Ii tiinji. Yui quwqä kñuä indqänñqä iu huäqä äutmbiyä eñqä-panji. Yuä huäqä iñi, huätä ävasqiyämäüqe, Kraisi Iquesanänji. ¹⁵ Inji tänğanñqä-pqe, Israitqä iqua, Mosisi iqueä suqä yäüä iñi a yqänä ätäutqänjuwi, ii yuä iñi, quwqä kñuä iqä iu huäqä yqänä äutnänjuwi, kiqä qakuñqe, mämeqä ipiyä iutanji. ¹⁶ Inäqe ämaqä hñqu iqueqä hñgisanä iqe ävquatämäütä, Naqä Ique hiqumuanä vqanñgutqe, yuä huäqä iñi, huätä ävasqänñgi. ¹⁷ Naqä Iqu, ii Dñä Äñguä Ique. Inji Iqueqä Dñä Inñä Iqu äkisqi äpmeñqe, iqinji nätmätqä quvqä ämaqeü a kiqätqe, änä makiqätqä yänä. ¹⁸ Inji neñi, yuä neqä hipenji, ktqä mänaqumätäüqä-pa eä. Naqä Iqueqä wenyä-huñqe nenyñqä äpätäqetäñi, ne hiñuä yänñqä eñqä-panñä eanä, we-huñqä nesäñi, ämaqä huiz-iñi äwiyanä. Ne we-huñqä iqueni aañä hävemnäqñqä ämetanita, änakunmäkätäqetäñi, Naqä Iqueqä wätqä eñqä-panñä iñä eanä, suqä Iqu imäkätñqä-pa imäkätqänju. Wäuñuä iñi, Naqä Iqu, Dñä Iqu eä, i imäkätqäüä.

4

Hanjä-iqetani, hänjä-pmeqä meqenqä

¹ Wäunjuä, kukñui awä tquatunquä, Goti Iqu qeqä wimängangi änätapkqä iqueni, ne mäwquatämäuqä itanä, yqänä imäkätqänju. ² Ne wäunui, quangitā miqā itanä, Goti Iqueqä kukñui qäyā itangi huiü-mända makun-mäkäwqatqä pa itqänju, oee. Suqä womba meqä ämaqä zä imäkätqänjuwä ii, ne tuwä äwiyätqänju. Ämaqä eeqäpnäñi, qu ne kukñuä naqä-qakui awä tquaunqquetani, neyaqä suqenqä iwäsäupu, kñuä tiinjä indqämbñqänä. “Äi, iqua Goti Iqueqä hiñuä iqinj, wäunui naqä-qakuänänñä äyā imäkätqänjuä.” ³ Inji ämaqä hui ne kukñuä äñguä we-hunqä-tänjä awä ätätunquä iunñqe, quatinqä maññqä etanqpe, ämaqä iinj, qu Setänä iquesa qui näweqä imäkmbnuwänqä imäkñätqänjuwä iquae. ⁴ Setänä, goti quangä qua täu äpmeñqä iqu, ämaqä quuvqä maeñyqä iquauqä kñuä indqänqe, qñqanjä wiyqanqgetani, kukñuä äñguä Kraisi Iqueqä we-hunqä-tänji, qunji mäpatqäyqä itangi, itanga Kraisi, Goti Hanjuwä Iqu hiwänqä Iqueqä ktqä naqä-qakuä Iqueni, hiñuä mäqunquä ipnä. ⁵ Ne kukñuä awä ätätanängani, neqä-neuä haqeqä mämat-nämänqä itanä, awä jänänä tiinjä äyā ätätunqe. “Jisasi Kraisi Iqu, Naqä-queqä. Itangi ne Ique wivändqä eanä, heyaqä wäunjuä heyqä äyā äpmeñunä.” ⁶ Goti, “*Hiawiqä imdani we yqä äunänä*”* ätänqä Iqu, Iqueqä we-hunqä iinj, ne änäpatqiyqanga, ne Jisasi Kraisi Iqueni hiñuä äqunätanä, Goti Hanjuwä Iqueä we-hunqenqätä, yoqä naqenqätänji, näññqä ekque.

⁷ Inji Goti Iqueqä nätmätqä aanjä äñguänänji ne iinjä änemakqe, ii ne aanjä ququvqä, yänänäññqä maeqä, mbqä pätaunjuä isua qua qondä iu änyänjuwä-panjä, etanqquä iquene änemänqge. Ii ämaqeñji, tiinjä motqueqänqe.

* 4:6 Ipäqäkqä 1:3

Yänänäqñqä naqänänjä ii, ne ämaqä-qunesa manä, Goti Hanjuwä Iquesanjqä. ⁸ Neñi hañä-iqe ingi-ingisa änemetäqä-qe, qonjqä-aunjqä mäneyqä itñqe. Itanga nätmatqä kuapänäñi, neyaqä kñuä indqänqe, popo nakiqämätä iqanjqä-qe, yuuwä hämänä mänatäqä itñqe. ⁹ Ämaqe quvqä inetqueqanquwä qäyujä-qe, Goti Iqu mänävquatämäuqä pa eä. Qu qua iqi mänänquaqanquwä-qe, qui minemäkqä itqänä. ¹⁰ Hijnui ique-iqueñi, ne neqä huiwiu hañä-iqä iinjä ämetanä, Jisasi Iqueqä äpäkoñqe äma ikituñqe, ii ämaqe, qu Iqueqä häñä-pmeqä-pqe, ätnänjä iqi hijnüä qumbñqeyi. ¹¹ Auä, ne häñä yqänä äpmenänğanj, Jisasi Iqueqä yoqetani, hañä-iqe äpakänä ämetanä, äpäkonanätanä itanä-qe, hmanji. Ii tiinjä duñqe. Ämaqe, qu hijnüä änaqänäpiyi, neyaqä huiwä äpäkonätñqä qäyä hiqanqi, Jisasi Iqueä häñä-pmeqe äyä witanqi qumbñqä. ¹² Inj ne hañä-iqä ämetuñqe, neyaqä huiwi qui inemäkätä, ä napäkmätä itäqä-qe, iutani he häñä hea ique-ique pmeñqä, yätamäkqä eyätqäuä.

¹³ Goti Iqueqä bukä iuñi, kukñuä tiinjä ätänä. “Nyi Goti Iquenyqä quuvqä ae eqämitanj, awä ätkqeqä.”† Ne quuvqä asänänjä-tänjä eanitanj, quuvqä eqiyätanä awä ätätuñqe. ¹⁴ Ii ne näqñqä tiinjä enquä iutanji. Naqä Jisasi Ique qua buta anqi ävauqumuatkqä Iqu, ne-pqe Iqutä anqi änä-vauqumuatätä, hesä, nesä, Iqueqä-kiuä tänjä iqi änätma wänqiyä. ¹⁵ Nätmatqä eeqänänjä ne iinjä änemetñqe, ii he yätamäkqä heyätñqeyi. Iwä he yätamäkqä iinjä meqanquwitani, Goti Iqu Iqueqä nätmatqä hingi ävätñqä ii, qokä-apäkä kuapänänjä iu wimeqanqa, ga qu Iqueñi, “änquiqä” aanjä kuapänä tquanquwitani, Iqueqä yoqe haqeqä peyquätñqe.

Goti Iqutä pmeqenqä

† 4:13 Apqä Bukä 116:10

¹⁶ Goti Hanjuwä Iqu wäunjuä änguä iinjä imäkätqä-tanqgetañi, ne Iqueqä wäunjui mäwquatämäuqä itanä, yqänä imäkätqänu. Neyaqa huiwi qui imäknätñqä iqanqä-qe, neqä quuvqä qununuä tämä äpmenqä iqu, hea ique-iquerji änyä-hänjä etqäuä. ¹⁷ Tiinjä etanjiyi. Ne tänja tänjä-hunqä tä ämetunque, ii wänqäpu eä, äpakä mämeqä iquanä. Tänjä-hunqä iinjä, ii ne qäukuä yänjini äpmetanä, nätmätqä änguänänjä, hanjä-iqä ique ämawqätäunqä, näweqä ämeniquä diñqä yätamäkqä äneyätqäuä. ¹⁸ Nätmätqä ne neqä hiñuitä hiñuä äqunätunque, ii hea quäuqä mäwiqe. Itanja nätmätqä neqä hiñuitä hiñuä mäqunquä itunque, ii äpakänä witäniqe. Iutañi ne neqä hiñui, nätmätqä hiñuä äqunätunquä iu mäqunquä pa itanä, nätmätqä hiñuä mäqunquä itunquä iu äqunänu.

5

¹ Ne näqnqä tiinjä, ae äyä enju. “Neqä huiwi, namnä anjä ne qua täu tänja äpmenquä enqä-panjä iyyqä. Namnä anjä iqu, qui imäknätqä etanqutqe, Goti Hanjuwä Iqu kiqä tñänqe, änyä-hänjä änguänänjä hñqu nätapäniqeqä. Huiwä iinjä iqu, ämaqä hipaitä imäkqä manä, qäukuä haqeu qui mimäkñqä hea ique-ique witäniqeyi.” ² Ne anjä tänja ämätñänqä ique äpmenänqani, anjä änguä qäukuä yäñi ämätñänqä iquerji, gquä enqä-ma, mipnatunquä änenyätqätanji kuapänä ivqänätqänu. ³ Ne gquä iinjä ae ämipnatqä enqe, tñqäyäqä mänaqñqä ipnä. ⁴ Ne namnä anjä qua täunjä ique yqänä äpmenänqani, hanjä-iqä ämetanä kuapänä ivqänätqänu. Ii ne äpäkonätanä tñqäyäqä enqä-pa mäpmeqänqä, huiwä änyä-hänji, gquä änyä-hänjä enqä-panjä mipñqänqä änenyätqäuä. Inji nätmätqä hñqu, hñque-mända ämanyuäqäqä-pa, hñjäpmeqä iqu, äpäkonqä iquerji i ämanyuänä. ⁵ Ne änyä-hänjä iinjä hiatunque, Goti Iqu Kiqä-kiuä näwinyä imäkekqä iiji.

Itanga Iqu Dja Änguä Ique änätapketari, ne näqñqä tiinjä enju. Nätmatqä ängui änätapäniqñqä diñqe, pñqä ämänaiyätqänä.

⁶ Inji ne nätmatqä ii meqänqce, neyaqä äwqä di zä miqä itä, pemä kiinjä itqäüä. “Ne namnä anjä ique yqänä äpmeñquänqari, Naqä Iqu-tänjä qäqiqinjä máp-meqä, kiñänämä äpmeñunä-qe,” näqñqä ämetuñque. ⁷ Ii neqä hiñuitä hiñuä äqunätanä iuta ma, quuvqä eqiyätanä iuta äpmeñu. ⁸ Nyi ätqäqä-pa, neyaqä äwqce pemä kiinjä itä, huiwä iqueñi ävämetanä, Naqä Iqutä näweqä pmeqänqä äneñgi. ⁹ Inji ne huiwi äkisque tii äpmeñque, neqä kñuä yänänäqñqänäñi, Naqä Iqueñi yeeqä iwimäkqenqä indqänätqänju. ¹⁰ Ii tiinjä etangiyi. Ne eeqäpnä huiwä yäüä ique yqänä äpmenä, suqä änguä, quvqä imäkmitatquä iuta, Kraisi Iqueqä änewäsäuqä iqinjä, neqä suqeta hñqunä-hñqunä iwäsäutä, kima nätapäniqce.

Kraisi Iquesari, ne Goti Iqutä äwqä naqä-hñqunä änyanä äpmeqänqä

¹¹ Iiñiqce, ne ze, Naqä Iquenyqänä itanä, Iqueqä yäpä iqi äpmenä, ämaqe quuvqä eqäpñqä diñqe, äwivauqumu-atätuñque. Inji ne suqä jänänä imäkätñqueñqe, Goti Iqu näqñqä eä. Itanga nyi quuvqä tiinjä eqiyänjä. Korinä pmeqä iquenä-pqe, hiqä äwqä imñi, näqñqä inä enäüä. ¹² Nyi kukñuä tä ätqä iqueñi, he nenyqä, “Iqua ämaqä jänänänäquaiqä” kñuä indqänätpñqä diñqe, angumñi maetqä ma itqänä. Ii nyi tiññiqä änyinñgi. He neyaqä suqä iinñqe, yeeqenä ipu, itanga ämaqä huizi, nenyqä kukñuä quvqä ätätqänjuwä iquau kima tupnuwänqä änyinñgi. Ämaqä iinjä iqua, qu yeeqe, suqä änguä äwqä yäpä ingisañqä miqä, nätmatqä yäpaqängisaññqänä ipu, tqä iquayi. ¹³ Inji neyaqä suqetä, kukñuitänji, ämaqä qämä-qämänjqä iqua ätätqänjuwä-pañä etangutqe, ii Goti Hanjuwä Ique yätamäkqä vatunquä iyi. Itanga neyaqä kñui, jänänänä indqänätanä iuta sätäti, ii he yätamäkqä

eyatunquä iyi. ¹⁴ Ne kɲuä tä indqänätɲque, ii Kraisi Iqu nenyqä aanä kiinjä äwiŋqä iutayi. Ii ne näŋqce, tiinjä eanitanji. Ämaqä hɲqu, ämaqä eeqänänjä iuŋqä äpäkongqetanji, ga qu eeqänänji quwqä-quwänqä äwiŋqce ae äpäkongqä-panjiyi. ¹⁵ Kraisi Iqu iinjä ikqä iuŋqce, ämaqä hänjä äpmapiyä di, kɲui quwqä-quwänqänä indqämbu mäpmeqänqce. Kraisi, iqua-qäuquauŋqä äpäkonätä, qua buta anji ävaukqä Iquenyqänä indqämbu pmeŋqce.

¹⁶ Inji täŋgata-tiŋi, ne ämaqä hɲqueqä suqe, kɲuä indqänqä qua täutanjä iuta miwäsäuqä pa itqänju, oee. Hiŋuiqänänji, neyaqä äwqce, ämaqä qua täutanjä iuqä äwqce yqänä änyanä, Kraisi Iquenji qäyä iwäsäukquä-qe, täŋganji ne äwqä iinjä, yqänä mänyqä enju. ¹⁷ Ämaqä hɲqu, Kraisi Ique guä enqä-ma äkiuänqiyänqce, iqu ämaqä änyä-hänjä-qu eqi. Inji suqä yäüä iqu hma etä, änyä-hänjä iqunänqä ipäqiyqi.

¹⁸ Hiŋuiqänänji ne Goti Iqutanji, himä-wiuŋqä äp-maminqce. Iwä Kraisi Iquesanji, Goti Iqu ne Iqutä, äwqä naqä-hɲqunä inqänqä inemäkätä, nätmataqä anguä eeqänänjä nyi ae ätqä i nemequätɲqce, Kiqä-kiuä inemäkkqce. Iinjä inemäkätä, ämaqä huizi iuŋi, Iqutä äwqä naqä-hɲqunä inqänqä wäunjuä tque änätapkqce. ¹⁹ Kukɲui tii äyä äwi. Goti Hanjuwä Iqu, Kraisi Iquenji guä enqä-ma äkiuänqänätä, ämaqä eeqänänji, qu himä-wiuŋqä äpmeŋuwi, äwukunmäkätä, quvaqä quvqenqä kɲuä mindqänqä, Iqueqä-kiuätänji, äwqä naqä-hɲqunä imbu pmetpŋqä imäkkqce. Itanğa ne kukɲuä awi, ämaqe, iinjä epŋqä diŋqä tquatunqenqä wäunjui, änätapkqce. ²⁰ Itanği ne Kraisi Iqueä maŋi ämetanä, kukɲui awä äsuiyätqänju. Inji, ii Goti Iqu Kiqä-kiuä ämaqä eeqänänjä iuŋqä tääqä ätätɲqä-panjiyi. Ne Kraisi, Qäuqueqä kukɲui ämaqä eeqänänjä iuŋi, awä äsuiyätanä, yänjänäqŋqä tiinjä ätuätqänju. “Iyää, he suqä hiqä-hiuä himä-wiuŋqä äpmeŋuwä iquenji

ävquatämäupu, Goti Hanjuwä Iqutäñi, äwqä naqä-hñqunä imbiyä.”²¹ Ne näqñqe. Kraisi Iqu suqä quvqä mimäqkä-qu etañqä-qe, Goti Iqu ne yätamäqkä äneyätä, neyaqä quvqä eeqänäñi ämetä, Ique äkiqumuaseqanji, Iqu suqä quvqä imäqkä-quñi, i ekqe. Iqu iñä imäkkqe, ii ne Kraisi Iqutä ämuäñnanä, Iqueqä yänänäqñqetani, Goti Iqueqä ämaqä jänänäñä inemäkätñqeyi.

6

Hanjä-iqä huitañä-huitañi meqenqä

¹ Ne Goti Iqutä wäunüä anä itanita, yänänäqñqä tiñjä etätqänju. “Iyää, Goti Hanjuwä Iqueqä qeqä imänqeta, nätmätqä hinqi vqe, ae ämepiyänğanji, yuuwä matäuqä, äñguänä miqanqpu.”² Iñqe, Goti Hanjuwä Iqu tiñjä ätkqe.

*“Nyi anqumä äkivauqumuatätmä äñguä ikimäkmniñqe, ñqä-näüä hiunji hñqu ae ekqeqä. Inji inqä-qänğanji, Nyi saqä yatñqe qätä huinyä äkiyätmä, kimañi yätamäqkä äkiyqeqä.”**

Itanji qätä nyipu. Hiunji Goti Iqu anqumä änevauqumu-atätä, äñguä inemäkätñqä ekqe, ii täñganji.

³ Ämaqä, ne wäunüä imäkätunquä tquenyqe, kukñuä quvqä tqänqe, mäñeqä eä. Inji ne suqä ämaqä hñque qui wimäqqänqe, mimäqkä itqänju. ⁴ Nätmätqä äsqu-äsqü nemeqanqä imñi, ne yänänäqñqä ätqäütanä, qokä-apäkä iunji, Goti Hanjuwä Iqueä wäunüä imäkätunquä iñqe, neqä-neuä ämotquetqänju. Inji hanjä-iqä huitañä-huitañä isua, qäyä ämetanä-qe, ne yänänäqñqä ätqäütqänju. ⁵ Hñqäqinji ptqä änapäsäpiyä-qe, hñqäqinji guä ämänäquumuatäpiyä-qe, ita hñqäqinji, qäuiqä änaktäupu, mañä yänänäqñqä natqanquwä-qe, imäkätqänju. Itanqä wäunui, dnä huqä aanä naqänänä itanä-qe, heatqänğanji hiqaqä änä mäwiqä itanä-qe, ga

* 6:2 Asayä 49:8

buayä dä äpäkonätanä-qe, imäkätqänju. ⁶ Ne suqä ti-injä itanä imäkätqänju. Ne suqä ikikinyänjinä imäkätanä, näqqe änguänänjä-tänjä eanä, äkasuwä maqänä matqä itanä, ämaqeunji änguänä ämiwiyätanä, Goti Iqueqä Dnjä Änguä Iquesa ätqäuanä, itanga suqä qokä-apäkä iunqe, kukñuinä ma, aañä kuapänä nenyätqätangqä iuta imäkätunqe. ⁷ Inji ne kukñuä awi, kukñuä naqä-qakuinä ätätanä, Goti Iqueqä wäunui, Iqueqä yänänäqqä iuta imäkätunqe. Neqä hipa ämuangisatä, qunamängisatäñi, nätmatqä mäkä-iqä enqä-pañi, suqä ängui a äqätanä, Goti Hanjuwä Iqueqä wäunuiñqe, mäkä yänänäqqä itunqe. ⁸ Itanga ämaqä hñqua, neyaqä yoqe haqeqä mät-nämäuqanguwänga, hñqua mäñdi änakittqiyätqänjuwi. Ita nenyqe, hñqua quvqä tqangä, hñqua, “Änguä-quayqä” ätätqänjuwi. Itanga hñqua, “Iqua kukñuä quangä tquaiqä” tqanguwä-qe, neqä-neuäñi, “Kukñuä naqä-qakuinä tquneyi.” ⁹ Suqä tiñiqu äwi. Ämaqä hñqua, nenyqä maqqä etanguwä-qe, hñququqa, näqqä enjä. Ne pizqä ae äpäkonanätanä itaqä-qe, häñjä yqänä äpmeñju. Ämaqe, pizqä napäsanä-tpu ipiyä-qe, pizqä hämänä mä-ñapäsqä itqänjä. ¹⁰ Ne huäqä naunätangqä-qe, hiunji ique-iqueñi yeeqänä itunqe. Ne neqä-neuäñi, nätmatqä qua täutañi maeqä quvqä äpmenä-qe, ämaqä kuapänäñi, qu nätmatqä naqä-qakuänäñi, kuapänänjä-tänjä pmetpñqä iwimäkätunqe. Ne nätmatqä qua täutañi, maeqänänjä äpmenä-qe, nätmatqä naqä-qakuñi, eeqäpnänjä-tänjä äpmeñju.

¹¹ Korinä pmeqä iquenä, neqä äwqe, he hämänänä etapanä iutañi, kukñui zä maeqä ätnänäqinyä äyä etätunqe. ¹² Neyaqä äwqe henynqä enqä iunji, mäñdi makittqiyqä etangqu-qe, he hiqe nenyqä enqä iunji, mäñdi äkittqänänjä. ¹³ Inji, kaniqu iqueqä ymeqä du tquä-pa, tiñjä etmqe. “Neyaqä äwqe, he hämänänä etapätunquä iunji,

heyaqä-pqe neŋi, inä nätapqäpŋqe.”

Ne Goti Iquenyqä hiqäva-imäkqä aŋä ämätnäŋu

¹⁴ Qätä nyipu! Ämaqä quuvqä maeqiyqä iqua, ii qu quwqä hŋquanjqae, he iquatä ikämaŋqä miqä pambu. Inji äänä etanġikä? Suqä jänänänġä iqutä, ä quvqä iqutänġi, qäquaqu wäunui naqä-huinyä inyi? Ä we-huŋqä iqutä, hiawiqä iqutänġi, qäquaqu ämuänjinyinyä pmanyi? ¹⁵ Ä Kraisi Iqu, Setänä iqutänġi äwqä naqä-hŋqunä änyinyä pmanyi? Ä quuvqä heqiyqä hŋqutä, quuvqä maeqiyqä hŋqutänġi, kjuä indqänŋqe asänänġi mesinyi? ¹⁶ Ä, Goti Hanjuwä Iqueqä aŋitä, goti quanġä iquauqä aŋitänġi, naqä-hŋqunä mätnäsinyi? Aaŋä aarqänänġi! Ii tiinjä etanġiyi. Ne Goti Hänjä Hea Ique-ique Pmeqä Iquenyqä hiqäva-imäkqä aŋä ämätnäŋu. Iqueqä-kiuä iinŋqe, tiinjä ätäqiyätä ekqe.

“Nyi quvaqä awä iqi äpakänä äpmamä, qanġä uwqämqänä. Nyi quvaqä Goti etanġundi, itanġa qu ŋqä ämaqä hiät-pŋqänänä.”†

¹⁷ Iinjä etanġi, Naqä Iqu tiinjä-pqä ätkqe. *“He quuvqä maeqiyqä iquau ävämepe, heqä kiui ätqäupu, nämatqä kiyä mätkä iunġi, mitmaqäyqä pa iqanġpqe,‡ Nyi yeeqä itmä etmamqänä.”§*

¹⁸ Iinjä etanġi, *“Naqä Yänänäqŋqä Eeqänänġä-tänġä Iqu tiinjä ätätqänä. ‘Nyi heqä Heniqunä etanġundi, he ŋqä ymeqä etpŋqänänä.’ ”**

7

¹ Nyämaqä, nyi kiinjä änyinätnŋqä iquenä, Goti Hanjuwä Iqu kukŋuä iinjä, nenyqä guä ae ämäsäuekqä iqua ämetanitäŋi, quvqä neqä huiwä iqesä quuvqä iqesä

† **6:16** Hiqäva-imäkqä 26:11-12; Esekiyäli 37:27 ‡ **6:17** Asayä 52:11

§ **6:17** Esekiyäli 20:34,41 * **6:18** 2 Samueli 7:8,14

yuuwä ätäutuŋque, bi tnämäutuŋque. Iutaŋi Iqueŋqä zä nenganguti, Iqueŋi neqä Naqä eŋqä-pa äqunätanä, suqä ikikinyäŋjinä imäkquatuŋquänänji.

Korinä äpmeqä iqua kŋuä äkunmäkŋganguwiŋqä, Poli iqu aquvänä ikqenqä

² Heyaqä nenyqä eŋqe, kiinjä witätŋqe. Ne ämaqä hŋqueŋi, quvqä miwitqueqä itanä, ä hŋqueŋi, qui miwimäkkqä itanä, itaŋga hŋqueŋi iqueqä nätmataqä ee-qänänji, mämotauqä ituŋque. ³ Nyi kukŋuä tqua, henyqä mämamäuqä iqä. Oee. Mä nyi tiŋji ae äyä etqe. “Neyaqä äwqe, eeqänänji he etapäŋjunä. Inji, ne hesä anä päkonanquatiyä, hanjä anä pmenquatiyä? Qäyä eä, ne hesä anä pmetuŋquä äneŋgiyä.” ⁴ He suqä qäyunä imäkätqäŋjuwiŋqe, äwqä hŋquaqu miŋqä itmä, hiqä suqä äŋguinŋqe, nyi awä ätuätqäŋjä. Ga hesanji, nyi ŋqä äwqä tämŋi, aanjä harjuänänjä änymitaŋi, hanjä-iqä qäyä änemeqanŋqä-qe, yeeqä hävemnäŋŋqä änyinätqäuä.

⁵ Ne Masendoniya iu ätimäutanänŋanji, hapä äŋguänänji mäpmeqänŋa, hanjä-iqä huitaŋjä-huitaŋjä änemamiŋqe. Itaŋga ämaqä-pqe qu nesä kukŋuä mäkäŋqä iqanŋuwitaŋi, yäuŋuä itanä, neyaaqä äwqe yänänäŋŋqä mäeqä itä, zä imiŋqe. ⁶ Inji qänakŋi, Goti, ämaqä äwqä hanjä mitqätanŋuwä iquauqä äwqe Hanjuä Iwimäkkqä Iqu, Talusi iqueŋi nenyqä dowatqanŋqetaŋi, neyaaqä äwqe, hanjuä äneŋgqe. ⁷ Goti Hanjuwä Iqu neyaaqä äwqä hanjui, Iqu nätmataqä iinjä imäkqanŋqä iquesanä ma, heqä suqä äŋguä, Talusi iqu änyä ti emeqanŋa, he iqueqä äwqe, hanjuä iwimäkkuwä iutayi. Iqu awä tiinjä-pqe änatkqe. “Ämaqä näŋiŋi, qu Poli iquki, saqä hipeŋjui hiŋuä kqämbŋqä ipu, huäqä-huŋqä kiinjä ämepu, itaŋga qäyqä-qäuquenä äwqä naqä huŋqunä inqä pmapŋqä diŋqe, kiinjä äwinyätqänä.” Awä iinjä dqanŋqetaŋi, nyaqä yeeqä inqe, aanjä hävemnäŋŋqä inyimäkkqe.

⁸ Nyaqä tuwanui,* he huäqä-huñqä mapñqä äqäkqä qäyunä-qe, nyi ñqä-näüäñi, iinjä ikqenqä äwqä hanjä-iqä mämeqä iqä. Naqä-qakui, nyaqä tuwanui, womba ämepu huäqä-huñqä etapqanqänqanji, he iinjä äpakänä mämeqä, wänqäpu qäyä meqanquwä-qe, nyi hanjä-iqe, inqanä ämakqe. ⁹ Inäqe tänganji nyi aquvänä itqänjä. Nyaqä aquvänä iqä iinjä, hiqä huäqä-huñqä ämakuwä iuta ma, iuta knuä äkunmäknäpu, suqä quyqe huätä ätnämäukuwä iutayi. He huäqä-huñqä iinjä mapñqe, ne ma, Goti Hanjuwä Iqu emäkkqe. Mä neyaqä kukñuä iqu, he qui memäqä äyä ikqe. ¹⁰ Goti Hanjuwä Iqu, ämaqe, womba ämepu huäqä-huñqä mapñqä imäkqe, ii, knuä äkunmäknäpu, suqä quyqe vquatämäpu, qui mimäkñqä anqumä änyä-hänjä epñqä iunqä imäkänä. Inäqe huäqä-huñqä ämaqä qua täutanji ämetqänjuwi, ii äkunmäknqänqä ma, äpäkonqä dunqeyi. ¹¹ Huäqä-huñqä Goti Iquesa iinjä ämakuwä iutanji, suqä äñguä huitanjä-huitanjä tiinjä emetñqä iqäqä täunqe, knuä indqämbu. Nyi suqä quvqä heqä awä iqi witanqenqä äqäkqänqanji, he yäunüä ipu, quvqä imäkqä iquenqä äkasuwä ätäpu,† hiqä-hiuä quvqä mimäkqä ikuwinqä ämotquapñqä yänjä äqänquwi. Ga ‘Ne quami äänä pmeniqutiyä’ tpu ipu, suqä qäyunä imäkqänqä enganji, suqä quvqä imäkqä ique, jänä iwimäkqänqä itqänjä. Suqä eeqänänjä iinjä imäkätqänjuwi, ii suqä quvqä nyi äqäkqä iunji, he quvqä maeqä epiyinqä ämotquenjä. ¹² Nyi tuwanuä i äqäkqe, ii nyi ämaqä suqä quvqä ikutäkqä iquenyqätä, hanjä-iqä ämakqä iquenyqätä, knuä indqänätmä maqiyqä ikqe. Goti Hanjuwä Iqueqä hinuä iqiñi, heqä nenyñqä enqe, naqänänjä etanji, hiqä-hiuänji näqnqä epñqä äqäkqe. ¹³ Inji tänganji, heyaqä suqä äñguä iutanji, neyaqä äwqe, hanuä änenyätqäüä.

* 7:8 2 Korinä 2:3-4 † 7:11 2 Korinä 2:5-6

He iinjä inemäkqan̄guwitanä ma, Talusi iqu yeeqä itäqetani, ne-pqe yeeqä aan̄jä naqänanjä yatun̄quä inemäkätqätan̄gqä iutayi. Talusi iqu, he änyä ti emeqan̄ga, he ique yeeqä ävätmepu, äwqä han̄uä iwimäkkuwä iutani, yeeqä kiinjä itqäüä. ¹⁴ Qän̄ganäñi, nyi Talusi iqueni, heyaqä suqä an̄gguinjä awä ätukqetani, he womba mänapqä ikuwi. Ne he kukñuä etkque, hñqu qan̄gä ma, eeqänä naqä-qakuinän̄ji. Itan̄ga asä iinjä, ne hiyaqä suqä iinjinqä, yoqä haqeu ämaetnämäukquä injä-pqe, Talusi iqu, kukñuä iinjä-pqe, qan̄gä hma etan̄gi äqun̄gqe. ¹⁵ Talusi iqu henyñqä quvepqan̄gani, he iquenyqä zä ipu, yäun̄uä-yäun̄uä ipiyä-qe, ique yeeqätä itmepu, iqueqä kukñui qätä äwikuwi. Iqu iinjä kñuä indqänätä, iqueqä henyqä äwiñqe, yändi-yändi äpeyätqäüä. ¹⁶ In̄i nyi ñqä kñuä indqän̄qä tämñi, he suqä jänän̄jinä imäkqqa uwqän̄ñqä diñqä yänän̄ñqä ämetmä, aquvänä en̄ä.

8

Ämaqä äwa iqan̄guwä iquau, yätamäkqä iqen̄qä

¹ Neyämaqäüä, Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä qokä-apäkä qua naqä Masendon̄iya im-imä aquvä äqänätqän̄juwä iu, suqä Iqueqä qeqä imän̄qeta hñgi ävqen̄qe, he näññqä epñqänä awä etatun̄que. ² Ii tiin̄ji. Han̄ä-iqä naqän̄ñi iquau äwimetä, yamwiqe, qui wimäkmätä qäyä iqan̄gqä-qe, iqua aquvänä kiinjä itqän̄jä. Qu mbqetä, nätmätqä huizitä maeqä, an̄qän̄ñä pmetan̄guwän̄gayi. In̄äqe Goti Iqu iwimäkqan̄gqetani, ämaqä huizi du yätamäkqä wipñqä diñqe, mbqä aquvä kuapanä äqäkuwi. ³ Qu suqä iinjä, ämaqä hñqu mätnan̄gi, quwqä äwiñqä iutanä, quwqä-quwä äwa qäyä iqan̄gä, hävemnäññqän̄ñä äwikuwi. ⁴ Qu ämaqä quuvqä heqiyqä huizi iquatä wäun̄uä anä ipu, Goti Iqueqä ämaqä qua Jutiya iu äpmeñjuwä iquau yätamäkqä vqä iinjqe, kukñuä yänän̄ñqä änatmin̄juwi. ⁵ Ne, 'Qu

nätmatqä iini mäwqä ipnqäüä' knuä neyätangqä iuni, ämawqätäpiyänğa, tiinjä äwikuwi. Goti Hanjuwä Iqueä äwiŋqe ämapiyā iutaŋi, quwqä-quwä Naqä Ique-ganä äwimbiiyitaŋi, huizi ne änätapŋuwi.

⁶ Qeqä imänqeta, hiŋgi vqä wäuŋuä iinjä iqueni, Talusi iqu-ganä ipäqäqä-qae, ne iqu yämäkandumä yätŋqä yänä äwqänätanä ätätqänu. ⁷ He wäuŋuä eeqänänjä imäkäpiyā iuni, häukuä kuapänä wiqä-tänjä tiinjä äyā imäkätqänjä. He Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyäpu, kukŋuä awä ätäpu, näqŋqä-tänjä epu, Iqueä wäuŋuä imäkqänqe enyqä miqä ipu, itanğa suqä ämaqenqä äwiŋqä he nesa ämequwi, imäkätqänjä. Wäuŋuä ii imäkätqänjuwä-pa, ga huiziqu, qeqä imänqeta mbqä hiŋgi vqä di, häukuä wiqä-tänjä pmetpŋqä yänä qänğanğpu. ⁸ Nyi kukŋuä tä etqe. "He ämaqeu nätmatqä isua wiŋqenqä qäyā maenğanğutqe, vanğpiyā-qe," maetqä iqä. Mä nyi suqä Masendoniya pmeqä iuqä, ämaqä huiziuŋqä äwinyätä yä-tamäqä vqä ique, äyā imäkqanğä äqunätmä, ga 'he-pqe, naqä-qakuä inä imäkŋqäpiyā' tmä etqä. ⁹ Neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqueqä suqä qeqä imänqeta hiŋgi vqenqe, he näqŋqä ae äyā enjä. Iqu nätmatqä kuapänänjä-tänjä eäqä-qe, he yätamäqä eyätä, nätmatqä kuapänänjä-tänjä pmetpŋqä emäkätŋqe, Iqu Maeqä-qu ekqe.

¹⁰ Quväukuä ae äpäukqä iqueni, hiqä enqetaŋi, mbqä aquvā qäyqänqe, he-ganä ikutäukuwi. Inji he tänğa tiinjä imäkŋqenqe, 'qäyuvqä' knuä änyiyqi. ¹¹ Hiqä wäuŋuä ipäqäkuwä-pani, tänğanı qäpu imäkŋqenqe. Inji heqä äwiŋqä ipäqäkuwä ii enqä-pa, qäpu imäkmäupŋqä-pqe, asä iinjä imäkŋqenqe. Iiŋiŋqe, mbqä änä-änä ämenjuwi, äwiŋqänänji. ¹² Inji ämaqä hŋqu iqueqä nätmatqe ävŋqä wiŋğanğutqe, Goti Iqu, ämaqä iqu ämenqä iutaŋiŋqä aquvänä yänä. Ä nätmatqä iqu mämeqä enqä iinqe, Goti Iqu miwäsäuqä yänä. ¹³ He qokä-apäkä huizi

du yätamäkkä vqanjuwännga, qu änguä pmeqan̄gpi, he han̄ä-iqä meqän̄gqä matqä iqä. Oee. Ne ämaqä huizitäni, asänän̄jä pmetatun̄quä ätqä. ¹⁴ Hea tän̄gani, he nätmätqä kuapänän̄jä-tän̄jä equwä-qaē, äwa itqän̄juwä iu, yätamäkkä vqän̄gqe. Ga he äwa iqan̄juwän̄gani, qu nätmätqä-tän̄jä epun̄jqaē, yätamäkkä epnä. Ga he yätamäkkä iin̄jä änyäpun̄jqaē, äwa miqä asänän̄jä pmetpnä. ¹⁵ Suqä iin̄jä imäkkän̄gqe, Goti Hanjuwä Iqueqä kuknuä iu ätän̄gqe, tiin̄jä ätä.

*“Ämaqä ymisän̄jä aquvä kuapänä ämaqiyätqä iqu, äpakänä wität̄n̄gqä mämaqiyqä yän̄gqiyä. Itanga wän̄gänän̄äpu ämaqiyätqä iqu, äwa miqä yän̄gqiyä.”**

Poli iqu, Talusi iquesä, huizi iquaquisä, Korinä iun̄gqä dawatät̄n̄gqä ikqen̄gqä

¹⁶ Nyi Goti Hanjuwä Iqen̄ji, “An̄guiqä” ätquä. Nyi he yätamäkkä hemqä änyinät̄n̄gqä-par̄ji, Goti Iqu, Talusi iqueqä äwin̄qeun̄ji, asänä witn̄gqä iwimäkkqe. ¹⁷ In̄ji, Ne iqen̄ji, “Si qun̄gqä ut̄n̄gqä” ätuätanä yat̄n̄gqä vquaun̄gquetanä ma, iqu hen̄yn̄gqä yätamäkkän̄gqä kuapänä äwinyätä, iqueqä äwin̄gqä iuta, äneväma pät̄n̄gqä itqäuä. Iin̄gqe, nyi Goti Hanjuwä Iqen̄ji, “An̄guiqä” ätquä. ¹⁸ Iqutä anän̄ji, neqä neyämaqä hn̄gqe dawatatun̄quä itqän̄ju. Iqen̄ji, qokä-apäkä Jisasi Iqueqä yoqä du aquvä imimä äqänätqän̄juwä eeqänän̄jä iqua, iqu kuknuä änguä we-hun̄gqä-tän̄ji awä tuäkiqan̄gi äqumbiyi, iqueqä yoqe hageqä ämatnämäutqän̄juwi. ¹⁹ Tii-pqä inän̄ji. Iqu nesä qan̄jä anä ikitanä, mbqä ämaqe, suqä hin̄gi vqeta, Jutiya pmeqä iquaun̄gqä tnämäun̄gquwi, aquvä ämaqiyätanä ämiquatun̄quänä, iqua ique atäun̄juä ikuwi. Ne wäun̄juä iin̄ji, Naqä Iqu Kiqä-kiuä yoqä naqä met̄n̄gqä iin̄gqätä, itanga ämaqeu yätamäkkä änguä vqä iun̄gqä, neqä änen̄gqe ämotquetun̄quä iin̄gqätä, imäkätun̄gqe. ²⁰ Ämaqä hn̄gqu, mbqä

* 8:15 An̄gumä Itmakqä 16:18

kuapä iinjä tnämäuqanġuwi ämiqanġquä iinjce, kukruä quvqä matqä iqä diñce, ne neqä neyämaqä ique anä dowatatunquä itqänju. ²¹ Ne suqä äñguinä imäkqänġce, Naqä Iqueqä hiñuä iqinänġqä ma, ämaqueuqä hiñuä iqipce, inä imäkqänġqä änenyätqäuä.

²² Iquaqutä anä upunġä diñce, ne ämaqä hñque-pqä inä dowatatunquä itqänju. Ämaqä iqueni hiunji kuapänänġänġanji, ne yamwiqä ävätanä wäunjuä huitanġä-huitanġä vqanġque, yänġä äqänätä qäyunä imäkqä iquvi. He iqueä hiñuä iqini, suqä äñguänänġinä imäkqänġqenġce, näqñqä ae eä, ga iutanji iquaquiyqä wäunjuä yätamäkkä vquätñqä diñce, kiinjä äwinyä. ²³ Inji, Talusi iqu, nyitä anä ita, he yätamäkkä heyqueanġä inġä wäunġi, imäkätqänġueä ique. Itanġa neqä neyämaqä iquaqu, Jisasi Kraisi Iqueqä yoqenġä aquväqñqä iquauqä kukruä ämapqä enyä, Kraisi Iqueqä yoqce haqeqä inä ämatnämäutqänġiyi. ²⁴ He ämaqä iquauñi, suqä äñguinä iwitqueqanġuwitanji, ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenġä aquväqñqä iunji, nätmätqä tquaquinġqä näqñqä mapñce. Ii, hiqä suqä naqä-qakuänänġä ämaqueunġä äwiñqä iquesä, itanġa ne henynġä aanġä yeeqä kiinjä itanä ätätunquä iunji, hiñginä matqä itqänju.

9

Suqä quuvqä heqiyqä äwa itqänjuwä iquau qäyunä vqenġä

¹ Goti Hanjuwä Iqueqä ämaqä, qua Jutiya iu äpmeñuwä iquau yätamäkkä i vqänġce, heqä äwqce etikatmäkqanġqä-qae, nyi iinjce tuwanjuä hämäusqä maqäyqä imä. ² Henyqä iinjä näqñqä ae ämamitanji, heyaqä yoqce, Masendoniya pmeqä iuqä hiñuä iqisanji, haqeu ämamäutmä, tii ätuminjce. “Quväukuä ae äpäukqä iquesa tiinji, qua

naqä Äkaiya pmeqä hñqua* imäkprñqä iinjce, ipämämbu tii äpmeñäüä.” Nyi iinjä tquangqerñqä qätä änyipiyi, Masendoniya pmeqä kuapänänjä hñqua, iquauqä quuvqe äwivauqanji, nätmatqä hui inä vqänqä äwingqeqä. ³ Itanji ne heyaqä yoqe haqeqä ämamäutanä ätätunque, kukñuä hñgi teqänqä manyinñanji, nyi henyqä ätuätñqä-pa, he näwinyä ipämämbu pmapñqe, neqä neyämaqä iquauñi dowatmqä itqänjä. ⁴ Ga nyitä, Masendoniya pmeqä hñquatä, äquvepätanä, he nätmatqä wipñqe, näwinyä mäpmeqä etanğä eqänatque, inñanji ne, neqä kukñuä ätuätunquä iinjqä womba meqanğua, he-pqe inä meqänqä ätqä. ⁵ Itanji neyämaqä iqua, hiñuiqä pññqä kñuä ämakqe. Iwä iqua emepu, nätmatqä äñguä iwimäkqänqä, he ätnämäupññqä ae ätukuwä-pa, qäyunänä ipñqä yätamakqä epnuwänqe. Itanji, ne inğa timanä. Iutanji he kukñuä yänänäññqä duta mäwqä, äwqä yeeqetä vqanğä hiñuä eqänğuanä.

⁶ Kñuä indqämbu! Ämaqä ymisänjä wowi, wänqäpu äqutätñqä iqu, kiqä häukuä nänqe, wänqänänjapu menä. Inñqe ämaqä ymisänjä wowi, hävemnäññqänänjä äqutätñqä iqu, kiqä häukuä nänqe, aañjä kuapänänjänä mequänä. ⁷ Iinjñqe, he hñqunä-hñqunä nätmatqä wipñqe, heqä qeqä-quuvqä imda äñguänä indqämbiyänğua wipñqe. Ämaqä hñqu, kuku äunätä vqänqä, itanğa “Hñqu ‘iinjä-iinjä iyä’ dätqätanji ävqänä” tqänqe, ii quvqe. Ämaqä nätmatqä vqänqe, aquvänä itä ävqä iquenyqe, Goti Iqu kuapänä winyänä. ⁸ Itanğa Goti Iqu, Iqueqä qeqä imänqeta hñgi ävätñqä iutanji, Iqu hävemnäññqä etapquänä. Iinjñqe, hiqä äpmaka upñqä iunji, he nätmatqä aañjä qäyunänjä-tänjä äpmepu, wäunquä äñguä eeqänänjä imäkqä uwqäpñqä iunqe, nätmatqä

* 9:2 Korinä, ii qua naqä Äkaiya iqueqä añjä-himqä naqä kiñganänjä iquvi.

eeqänänji ämeqäpnä. ⁹ Suqä iinjce, Goti Hanjuwä Iqueqä bukä iunji tii ätä. “Iqu, ämaqä nätmatqä maeqä iquauñi, iqueqä nätmatqce hingi ävqäwätñqce. Iqueqä suqä jänänänjä iñji, hea ique-ique äpakänä witäniqe.”† ¹⁰ Itanğa Goti Iqu, ymisarjā piiki vowä mäuqänqä ävätä, ymisarjā bñqenqä Vqä-qu eä, ga he äwa miqänqä, aarjā qäyunänjä-tärjā epu, hiqä suqä ämaqä huiziu yätamäqä vqänqce, aarjā naqänänjä, piikä iqueqä häukuä enqä-pa, wiquätñqä etapquänä. ¹¹ Iqu äwa miqänqä etapätqätangqetari, ga he-pqe Jutiya pmeqä iquauñi, kuapänä vqäpñqce. Inji ne mbqce äma vqangqetari, Jutiya pmeqä iqua, he nätmatqä ängüä ii vqangwinqce, Goti Iqueni, “änguiqä” tupunä. ¹² He suqä yätamäqä iqä ique, imäkquwä iutari, Goti Iqueqä qokä-apäkä huizi iqua, qu äwa miqä pmetpñqä yätamäqä vqänqä inä hmanji. Ii, ämaqä iinjä iqua, Goti Hanjuwä Iqueni, “Änguiqe” aarjā naqänänjä tquäpñqä inänji. ¹³ Heqä wäunjuä yätamäqä vqänqä iqu, ii hiqä suqä ängüänänji ätnänjä iqi maeqangqetari, qu henyqe, “Qu Kraisi Iqueä kukñuä änguinqce, awä-tqänqä inqänä manä, qänaknä inä iqä iquaiqä” tpnä. Itanğa he qutä, ämaqä eeqänänjä huizi iutä, nätmatqä yätamäqä aarjā kuapanänjä ävätqänjuwä iunqce, qu näqñqä metpnä. Hiqä suqä iquaquinqä kñuä indqämbiyitari, Goti Iqueqä yoqe, haqeqä mamäupnä. ¹⁴ Itanğa Goti Iqu, Iqueqä qeqä imänqä iuta hingi vqä iunji, he hävemnäqñqä etapqenqä näqñqä epiyitari, henyqä kuapänä äwinyätä, Iqu he ängüä emäkquätñqä diñqce, yatñqä vqäpnä. ¹⁵ Iqu nätmatqä ängüä iñji, aarjā hävemnäqñqä hingi qanyä änätapätñqä iñqce, ne a änä matäuqä yanä. Iñqce, Iqueni “änguiqä” tquatunquänänji.

† 9:9 Apqä Bukä 112:9

10

Poli iqu, iqueqä wäunjuinqätä, yoqä naqenqätä, ätkqenqä

¹ Korinä pmeqä iquenä, nyi Poli iqunä, suqä Kraisi Iqueqä du qänaknä itmä, nyaqä kukḡuä etmqe, qätä äḡguä änyiyäpu, äḡguänä iwäsäupḡqenqä yatḡqä eyqä. Kraisi Iqu Iqueqä-kiuä äkittqänätä, ämaqeunji qe-qeiqi itquamiḡqe. Iḡḡä iqä qäyä etanḡi, ämaqä ḡḡqua nyiḡi, tiḡḡä änyinyuändätqänjuwi. “Poli iqu, nesä anä äpmeqänḡanji, pemä miqä, kukḡuä qeiqinyä tqeqä. Ä kiḡämä äpmeqänḡanji, kukḡui yänänäqḡqänä natqueqä.” ² Itanḡi nyi yatḡqä eyätmä tiḡḡä etmqe. Nyi äquvepätmä hesä anä äpmanänḡanji, kukḡuä täqḡqänänji etmniḡqenqä manyiḡḡanḡi, he äḡguänä mimbu. Iḡḡäqe ämaqä nenyqe, “Iqua Goti Iqueqä suqeu qänaknä miqä, qua täutanä iquauqä iunä, iqä-quaiqä” ätätqänjuwä iquauḡi, nyi kukḡuä täqḡqänänji tumniqeqä, kḡuä indqänätqänḡä. ³ Naqä-qakui, ne qua täu äpmeḡquä iquneyi. Iḡḡäqe ne mäki, ämaqä qua täutanä iqua itqänjuwä-paḡi, miqä ma itqänju. ⁴ Nätmätqä ne mäkanḡqä ämeḡque, qua täutanä ḡmanji. Ii Goti Iqueqä mäkä-iqä yänänäqḡqä-tänḡä, neyaqä mäkä-ḡuḡqä iquauqä anḡä wäkiqä iu äktäutanä, äqiyäpnasqiyqänḡä iiyi. ⁵ Itanḡa ämaqe, quwqä kḡuä indqänḡqeu kukḡuä quanḡi äma äpeyäpu, huizi iqua, Goti Iquenyqä näqḡqä maḡḡqä iunji, qḡqanḡä äyqanḡuwä iquauḡi, mäḡḡi äkittqiyätqänju. Itanḡa ämaqeuaḡä kḡuä indqänḡqä quwqä di, guä äkiqiyetanä, iquauqä kḡui, kiḡänämä mäwiqä, Kraisi Iqu-tänḡä qäqiqi äwitä Ique qänaki wivändqäpḡḡä imäkätqänju. ⁶ Ga ḡiunji he, Jisasi Iquenji ḡämänänä qänaknä vqanḡpḡänḡanji, huizi ii miqä iqanḡuwä iquauḡi, ḡanḡä-iqä kima vatunḡue, ne täḡḡanji näwinyä imäknanä äpmeḡju.

⁷ He nätmatqä ätimäutqätanġi hiñuä äqunäpiyä iuñi, yäpäñgisa ma, haqänġisanä äñguä iwäsäutuñque. Inġi hesañä hñqu, “Kraisi Iqueqä ämaqä naqä-qakui, ny-inänjčä” kñuä indqänätqe, iqu, nenyñqä-pqe tiñä indqänätñqe. “Poli iquä, huiziquatäñi, nyi Kraisi Iqueqä-qunä äpmeñqä-pañi, eequne asänänġä äpmeñunä.” ⁸ Naqä Iqu ne yoqä-tänġä hiatuñquä inemäkkqe, ii he qui emäqčänqä ma, yätamakqä heyqñqä iiyi. I etanġi, nyi neqä wäuñuä ituñquä täuñqä aquvänä itmä, neqä yoqä haqeqä inä mamämqe, womba miqä ymä. ⁹ Inġaqe he nyinyqä kñuä tiñä indqämbñqä diñqe, manyiñqä yasämänä iqi. “Iqu tuwañuä äqäyqe, ne zä nemäkätñqä äqäyqiyä.” Oee. ¹⁰ Ämaqä hñqua tii ätätqänjuwi. “Poli iqueqä tuwañuä iuñi, kukñuä yänänäñqä, hanġ-iqä-tänġä ätätä qäyqä-queqä. Inġaqe iqu iqueqä-kiuä, nesä anä äpmeqänġani, hanuä äwitä, kukñuä hinginġä eñqä-pa tquänqiyä.” ¹¹ Ämaqä iinġä ätätqänjuwä iqua, nenyñqä näqñqä tii mapñqäuä. Suqä ne hesä mäpmeqä eanänġa, tuwañuä iutanä ämetquetquä ii, anä äpmenänġani, asiqu metquenä.

¹² Neqä-neuäñi, ne ämaqä quwqä yoqä haqeu ämamänätqänjuwä iquatä, anä mäqäqasäuqä itanä, “Neqä suqä imäkqe, asänänġiqä” matñqä pa yanä. Iqua quwqä suqenġä iwäsäupiyänġani, naqä-qakuä iutanä miqä, quwqä kñuä iutanä iwäsäuqä iquayi. Ämaqä suqä iinġä imäkätqänjuwä iqua, kñuä äñgui maeqä iquayi. ¹³ Inġaqe ne neqä yoqä haqeqä ämamänätanänġani, ne wäuñui, yäpaqänġisañi miqä, wäuñuä Goti Hanjuwä Iqu atäuñuä ätäutä, änätapkqä ique imäkätuñquä iuñqänä iwäsäutanä, ämamänätqänju. Itanġa Iqu ne wäuñuä imäkätqutquatuñquä änätapkqe, he Korinä pmeqä iquenä yäpä inġisayi. ¹⁴ Ne-ganä Korinä pmeqä iquenä emetanä, Kraisi Iquenyqä kukñuä äñgui, äma äpkquetanġi, ga ne he tänġa ämeyätanänġani, neqä hiqñqä Goti Iqu änätapkqä

iurji äवासätanä, haqä nändi mäwqä itqäru. ¹⁵ Wäuruä ämaqä huiziquauqä imäkmitpqä iurqe, ne neqä hiqqä iurji mämäwqätäuqä itanä, yoqä haqeuji mämamäurqä pa iturqe. Heyaqä quuvqä heqiyqä di yänänäqqä timäutqänqä, Goti Iqu wäuruä neqä änätapkqe, hiyaqä awä iqinji naqänänä timäuquäturqe, kuruä yänänäqqä ämeru. ¹⁶ Itanga iutanji, ne kukuruä änguä tä, qua naqä hiyaqä tuwä ingisa äwiuruä iurqä äma uwqänqe, kuruä inä ämeru. Ga ne iinjä imäkätanänqä, neqä yoqä haqeuji, wäuruä ämaqä huiziqua ae imäkkuwä iurqe, mämamäurqä yanä. ¹⁷ Yoqä haqeqä mamäurqä, Goti Hanjuwä Iqueqä bukä iurji, tiinjä ätnä.

*“Ämaqä kiqä yoqe, haqeqä mamänäturqä äwiurqä iqu, yoqe, Naqä Iqueqänä mamäurqä.”**

¹⁸ Ii tiinjä etangiyi. Ämaqä huru yätqä-yätqänä itä, iqueqä yoqe, haqeqä ämamänqä iqu, ämaqä yoqä maeqä hinqinqä iquvi. Inji Naqä Iqunä, ämaqä huruqä yoqe haqeqä ämamäurqä, naqä-qakuä yoqä-tänji, iquvi.

11

Poli iqueqä surqätä, qurqä-tqä iquauqä surqätä

¹ Nyi kukuruä ängui matqä qämä-qämä inqä tmqä iqä-qae, hinuinä nqambu. He iinjä imäkpniqä? ² Goti Hanjuwä Iqu Iqueqä ämaqä, huruqä yäpä-iqi mäpmeqä, Iqueqä yäpä-iqinä pmeqänqä äwinyänqä-pänji, ga nyipqe henyqe asä iinji. Nyi he Kraisi Iquenyqä tuwaknä ae enyuekqe. Inji, he apäkä, qokätä hiqaqä anä mäwiqä ii enqä-pänä etangpi, Iquenyänä muanäturqä etma pmqänä. ³ Nyi kukuruä iinjä etätmängänji, ze tiinjinqä iqä. Qämakiqä, iqueqä näqqä qurqä huitanjä-huitanjä iutanji, Ipä iyyqä kuruä indqänqe, mja-mji äwikqä-pänji, yamwiqä

* [10:17](#) [Järämai 9:24](#)

emeqanğa, heqä kñuä indqanğa ängui, gi-mända ämequatätä, itanğa Kraisi Iquenyqänä ikikinyänjä äpmejuwi, endumäkqanğa diñqä ätqä. ⁴ Nyi zä änyingqe, tiñji hiñuä ae äqunğqä iutanji. Ne Jisasi Iquenyqä kukñui, naqä-qakuä awä etätunğque qäyä etanğqä-qe, ämaqä hñqua emeqisäpu, hui-mända etätqänjä. Itanğa Dñä Änguiqutä, kukñuä äñguä we-hunğqetänji, he nesa ämetqanğuwä-qe, iqua djitä, kukñuä äñguä we-hunğqetänji, aanjä hui-mändanğinğqä etqanğuwänğa, he “Iquauqä kukñui, naqä-qakuiqä” kñuä heyqanği, iquauñi hiñuinä äqunätqänjä. ⁵ Ämaqä iquauñi, he haqeu muämäuqanğuwä-qe, nyaqä iwäsäuqä duñi, “Kraisi Iqueqä kukñuä awä tuäkiqänğqä ändowatkqä naqä-qakuä yoqä-tänjä-qua hmanji. Nyi iquauqä yäpä iqi mäpmeqä enänä” kñuä änyä. ⁶ Nyi kukñuä äwi-iqä matqä itmä-qe, nyaqä näqñqä di äwa miqä eä. Hiunji eeqänänjä iuñi, ne nätmatqä eeqänänjä imäkätanä iuñi, neyaqä näqñqe ämetqueqänğqä äyä imäkätunğque.

⁷ Itanğa, nyi kukñuä ängui awä etätmänganji, “Mbqä dappiyä” maetqä iminğqe. Inji nyi he naqä yoqä-tänjä emäkmqä diñqä, ñqä-näuänji mändi i äkittqänminğqe. Nyi iinjä imäkminğqenqe, he “Ii suqä quvqeğä” kñui, suñqä indqänätqänjä? ⁸ Nyi heyaqä awä iqi äpmamä, kukñuä awä etätqätanğa, Naqä Iqueqä yoqenğqä aquvqñğqä huizi iqua, nyi yätamäkkä nyätñqe, mbqä ändnämäu minjuwi, inji nyi quwä-meqänänjunä ämotauminğqe. ⁹ Nyi hesä anä äpmaminğqänğanji, mbqänğqä äwa itmä, “yätamäkkä nyipiyä” ätätmä, hanjä-iqä metapqä iminğqe. Nyi yätamäkkä ämakqe, ii neyämaqä Masendoniya äväma, Korinä iu ätimäukuwä iquauta, nätmatqä äki-äkitanjä nyi äwa iminğqä isua, qäyunä ändapkuwi. Iutanji, nyi he maeqäkñğqä imä, hanjä-iqä metapqänğqe, ñqä kñuä iqu a äqätqä äpätnğqe, yqänä äqätänjä. ¹⁰ Inji Kraisi Iqueqä kukñuä naqä-

qakui nyitä witanqgetañi, nyi naqä-qakuänä tiinjä ätqä. “Ŋqä suqä ämaqä du maeqäkñqä itñqenqä yoqä haqeu mamängangundqe, ämaqä qua naqä Äkaiya ique im-imä äpmakäwäunuwitani, hñqu mangiminyqä yänä.” ¹¹ Nyi he maeqäkñqä iñqä iñqe, he kñuä tiñji maeyqä ma eä. “A, iqu nenyqä mäwiñqä naqä-qakuänä itäqä iutanjqä.” Oee. Nyi henyqä aañä kuapänä änyinätñqä iñqe, Goti Hanjuwä Iqu näqñqä eä.

¹² Ga nyi he maeqäkñqä-pa itñqä iunji, yqänä iqämä. Ii tiinjä duñqeyi. Ämaqä hñqua, nesä asänänjä epu, iquauqä yoqe haqeqä mamäumbñqä diñqe, ämaqeuqä hiñuä iqñji, hänaqänjqä qävqä itqänjä. Iinjä timäuqänjqe, nyi qñqañä äyätqänjä. ¹³ Ämaqä iinjä iqua, naqä-qakuä kukñuä awä tuäkiqäñqä ändowatqä iqua hmanji. Quwqä-quwä imänäpu, Kraisi Iqu kukñuä awä tññqä ändowatqä-quanä epu, kukñuä quangi äma qañäqñqä iquayi. ¹⁴ Qu iinjä iqanguwiñqe, he yäunjä miqä pa iqangpu. Ii tiinjä ätimäuqi. Setänä, Goti Iqutä mäkä-huñqä iqu, iqueqä huiwä di huitañä äkunmäknätä, ynaunjqä tä äyänätñqä iqua eñqä-panjä timäutñqä imäknänä. ¹⁵ Setänä iqueä wäunjä-wiyqä iinjä iqua, quwqä huiwi äkunmäknäpu, suqä jänänänjä iqueqä wäunjä imäqä-qunanä eqangpqe, ii yäunjä iñqä hmanji. Kimañi, qänakndañi, iquauqä wäunjä äänä imäkmitpqa iuta hanjä-iqä mapnuwi.

Poli ique, hanjä-iqä kuapänä äwimakqenqä

¹⁶ Inji nyi kukñuä äñgui maetqä, qämä-qämä iñqä kukñui hñqu, añgi etmqe. He, “Iqu qämä-qämä itñqä iuta ätqiyä” kñuä eyätñqe, manyingangqä-qe, hiqä eñqä dunä indqambu. Mä nyi, ämaqä qämä-qämä iñqä itqänjuwä-pa, ñqä yoqe haqä-iqä wänjqäpu inä mamänmqe, hiñuinä ñqambu. ¹⁷ Nyi ñqä yoqe, haqeqä mamänqenqä kukñuä

tä ätqe, ii Naqä Iqueqä äwiŋqä iuta hmanji. Qämä-qämä iqä iquauqä suqe ämetmä ätätqänjä. ¹⁸ Ämaqä kuapänäni, qu suqä qua täutaŋä iuŋqe, quwqä yoqe haqeqä ämamänätqänjuwä-qae, nyi ŋqä yoqe, haqeqä inä mamänmqe.

¹⁹ He hiqä-hiuänqe, ‘Ne kjuä iqä äŋguänänjä-tänjueyqä’ indqänätqänjuwä-qae, ämaqä hŋqu qämä-qämä iqä kukŋuä etqanŋqä iinŋe, aquvänä ipu, hiŋuinä äqunätqänjä. ²⁰ Tiinŋä-pqä inänji. Ämaqä hŋqueqä wäunui hiŋgi wiŋŋqä emäkqanŋqä, ä nätmätqä heyaqenä metauqanŋqä, ä he quwqä äwiŋqä dunä imäkŋŋqä emäkqanŋqä, ä ämaqä naqä eŋqä-panŋä imänŋanŋqä, ä hiqä maŋiu piya eqäyesqanŋqe, iqueqä äwiŋqä iuta qäyä emäkätŋqä hiŋuinä äqunätqänjuwä iquenji. ²¹ Ne hesä äpmamiŋquänŋani, yänänäqŋŋqä maequne, iquauqä suqä iinŋä imäkqänŋe, asänä memäkqä iminquetani, “Nyi womba itqänänä” etmqäta? Oeyqä.

Ämaqä hŋqu yänjä äqänätä, iqueqä suqenŋä awä tätŋqä iqäqe, nyi-pqe zä miqä, ŋqenŋä awä tmä. Nyi kukŋuä iinŋi, ämaqä qämä-qämä ipiyä iqua ätätqänjuwä-manŋä iinŋä ätätmiŋqä, ‘oänä’ etqä. ²² Hiqä kjuä indqänŋe qui imäkätqänjuwä iqua, Hipru iquatanŋä-quayqae, nyi-pqä inänji. Ä Israitqä iquayqae, nyi-pqä asä inänji. Qu Aprähämä iquesanŋä iutanŋä hueqä-himqä iquayqae, nyi-pqä inänji. ²³ Täŋŋanŋi nyi ämaqä qämä-qämänŋqä hämänä epiyä iqua eŋqä-panŋä emä tmqe. Qu, “Kraisä Iqueqä wäunjuä-wiyqä-quneyqä” etäpiyänŋanŋi, naqä-qakuä etätqänjuwäta? Iqueqä wäunjuä imäkqä naqä-qakui, ii nyinŋi. Nyi wäunjuä iquenŋi, tnänänänjä itmä, guä kuapänä äpmeqisätmä, itanŋa a äŋgiqätäpu, ptqä kiinŋä ämbäsätqänjuwä iutanŋi, quŋi ämäwqätäunŋä. Itanŋa äpäkonmätmä itmi, kuapänä iqäsätŋqe. ²⁴ Israitqä iqua

ikkuwitäni, aarjä kuapänä, 39* inä täua ändowikuwi. Qu nyi ptqä iini, hipa hngini eeqä iinjä ämbäsäqäsmiñuwi. ²⁵ Hiunji hñquaqu-hñquenä inğa-inğanı, Romätanä hñqua, iquauqä-iquauqänga, jävqetä ptqä ämbäkkuwi.† Hiunji hñquenı, nyi hikinä nnämbäsquänä ikqe.‡ Hiunji hñquaqu-hñquenı, nyi yimba ikämiñqänganı, yimba iqua qui inğa-inğa imäknäqiskuwi. Iutanä hñquenı, nyi hiunji hñque, heatqä hñque, eqä-pñä iu äpmakqe. ²⁶ Arjä kiinjä imñä iuñqä qarjä ikitmänganı, eqä huakä änma uwqänä itä, itanğa quwä-meqä iqua, pizqä bäsquänä ikämiñqe. Itanğa nyämaqä Israitqä iquatä, ä huizi iquatä, pizqä bäsquänä imiñuwi. Anä-himqä naqä iutä, anä avqñqä iutä, itanğa eqä-pñä iutäni, äpäkonmätmä imiñqe. Itanğa, “quuvqä eqiyätqähunä” quanğa ätätqähuwä iquauä hipa iutanı, qui imäkñqänä imiñqe. ²⁷ Hea kuapänänğanı, nyi wäunüä huitanjä-huitanı, dnä huqä imitmqe, hiaqäqä mäwiqä imiñqe. Hea kuapänänğanı, buayänqä dä änyätä, eqähqä quväkä yäkänjä änyiyätäqä-qe, nyi isua mañqä imiñqe. Hiunji kuapänänğanı, qäkämähqä äwa itmä, iiqä ändmiñqe. ²⁸ Itanğa hanjä-iqä ii qäyä ämetmä-qe, hiunji ique-iqueni, nyi ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenqä aquvä äqänätqähuwä eeqänänjä iunı, äänä mimqändiyä-tmä, äwäwa itmä itñqe. ²⁹ Inı ämaqä hñqu, iqueqä yänänähqñqe hma etä hanjuä äwiqe, nyi iquenqä huäqä nunğanı, hanjuä inä wämä. Itanğa hñqu nätmätqä hmbu iwimäkqanğqeta, suqä quvqä imäkqanğanı, nyi äwqä tä hänaqä jänä.

³⁰ He kukñuä qäte, ämaqä quwqä yoqe haqeqä ämatnämänäpu tqä iquaunä wiyqähqä enyätñqe, inı nätmätqä

* **11:24** Kukñuä-suqä 25:3 iunı, “ämaqä täua ätäväpiyänğanı, 40 mämäwqätäuwä pambiyä” ätäna. † **11:25** Wäunuiñqä 16:22. Hiunji hñquaqu-hñquesanä hñqu, Poli iqu Pilipai iu äpmamiñqänğanı. ‡ **11:25** Wäunuiñqä 14:19

nyi yänjänäqñqä maeqä emqä ämetqueqä iuñqänä, ñqä yoqe haqeqä matnämänmä. ³¹ Goti Hanjuwä Iqu, neqä Naqä Jisasi Iqueqä Goti Iqu eä, Kaniqu inä eä, yoqä haqeuñi, hea ique-ique momuäqñqä Iquvi. Itanga nyi nyaqä kukñuä iini, quañgi matqä iqänqe, Iqu näqñqä eä. ³² Nyi añä-himqä Dämaskasi du pmetangani,^S añä-himqeutanjä gapmanqä, ämiqä naqä Arestasi iqueä yäpä iqi äpmeqä iqu, ämaqä mäkä-iqä hñquau, nyi a ängiqät-pñqänä, añä-himqä naqä iqueuä täkñä hävqä eeqänänjä iu ätqäteqäukqe. ³³ Nyi iqueqä hipa iuta qupäwunmqe, ämaqe, hiqokä-qa iu äkiqumuatenjijäpu, añä huä iutani, täkñä yäpaqä mäñgisa guä äñqäyämäwatqañguwännga, zä ätawunmä äwekqe.

12

Poli iqu qäukuä yätuñqä ekqeqä

¹ Suqä yoqä haqeqä matnämänqe, ii yätamäkqä miqä etangqä-qe, he kukñuä iunä äwiyätqänuwitani, nyi ñqä yoqe haqeqäñi, äpakä ämatnämängmä. Tängani nyi kukñui, wätqä eqqä-manjä äqunätmiñqätä, nätmätqä zä äwiñqä iinjqä, Goti Iquesa näqñqä ämakqä iinjqätä tmqe. ² Nyi ämaqä Jisasi Iqutä ämuänñänqä hñquenyqä näqñqä eqä.* Quväukuä 14 ae äpäwqannga, Goti Iqu ique, qua täuta qäukuä hñquaqunjä iquaquvqä tuwä yänngisañä iquenyqä ämäkäqiyäma ekqe. Iqu huiwä qäsä ekqätiyä, ä quuvqenä ekqätiyä-qe, nyi maqñqä eqä. Näqñqe, Goti Hanjuwä Iqunä eä. ³⁻⁴ Nyi angumä tiinjä ätqä. “Iqu huiwä qäsä ekqätiyä, ä quuvqe-qunä ekqätiyä? Nyi maqñqe, Goti Iqunä näqñqä eä.” Iqu yäñi äpmeqe, kukñui ämaqä änä matqä ipu, pmua äwiñqä ii, tqanğä äwikqe. ⁵ Nyi ämaqä

^S 11:32 Wäuññqä 9:23-25 * 12:2 Näqñqä-tänjä iqua, Poli iqu kiqä-ki-uänqä ätkqä-qe, mäñdi äkittqiyengqeqä ätqä.

iqueqä yoqe haqeqä momuämä. Inäqce nqä yoqe, haqeqäni mämatnämänqä ymä. Nätmatqä nyi yänänäqñqä maequnä eämä, ämotqueqä diñqänä imäkmä. ⁶ Inji nyi nqä yoqenqä iinjä iqä-qunä etanğundqe, nyi qämä-qämäni miqä, kukñui naqä-qakuänä tqä-qunä emä. Inji ämaqe, nqä yoqe haqeu hiñgi mandnämäuqä diñqe manyiñqä itñqe. Qu nyaqä suqä imäkätñqeutä, itanğa kukñuä nyi awä ätätñqä iutanji, kiqä quatä-tänä äyä etanği hiñuä äqumbiyi, itanji nyaqä yoqenqe, inji inğa imäqä eä. Iiñqe nyi nqä yoqe, haqeu mämamänqä imä.

Goti Iqueqä yänänäqñqeyä

⁷ Inqä-näuäni, Goti Hanjuwä Iqu nätmatqä aanjä anğuanänä zä wiqe, kuapänä ämändqueqanğqeta imänqä diñqe, Iqu mäwiñqä itqäuä. Iqu nyi iinj miqä imñqe, nqä huiwä täunji, tänä qäyä änunätñqä hiñuinä anğanğqe. Hanjä-iqä i ämetñqe, ii Setänä iqueqä wäunjuä-wiyqä hñqu, nyi quvqä nyimäkätñqä inqeyi. ⁸ Naqä Iqu nätmatqä nyaqä huiwä tämä änunänqe, huätä nyiyamäutñqe, nyi yatñqä hñquaqui-hñque äwikqe. ⁹ Iqueqä kimanji, tii ändkqe. “Nyaqä yänänäqñqe, ämaqä yänä-maqñqä, hanjuä iinjä wiqanğuwä iquau äwimetäqanğani, wäunui ätnänä iqi imäkänä. Iutanji, Nyaqä qeqä imänqeta hiñgi vqe, aanjä qäyunänä-tänä enä.” Inji nqä woyqä miqä, hanjuä ii äwitñqä diñqe, nyi yeeqä itmä, awä tqämä. Ii Kraisi Iqueqä yänänäqñqe, nyitä pmetätñqä diñqeyi. ¹⁰ Iinjä etanği, nyi Kraisi Iqueä wäunuitanji, nyaqä yänänäqñqe aanqä etäqä-qe, ämaqä hui quvqä indqueqanğuwä-qe, hanjä-iqä huitanjä-huitanjä ämetmä-qe, itanğa ämaqä hui yuuwä gitäuqanğuwä-qe, nyi yeeqänä itmä äpmerjä. Ii nyi näqñqä tiinjä emä iutanji. “Nyi hanjuä äwitmñganji, Goti Iquesa yänänäqñqä naqänänä-tänunä pmetmqänä.”

Poli iqu quuvqä heqiyqä iquau yätamäqä vqenqä äwinyminqenqä

¹¹ Inji nyi qämä-qämä inqä kuknuä ii ätqe, ii he iny-imäkqanquwä iuta ätqä. He nyinyqe, ämaqeu awä änguä tquä etanqqä qäyujä-qe, inji mimäkqanquwä iuta nqä-näüä awä ätqä. Nqä-näuäñi, nyi naqä-qakuä tiinjä etqä. “Nyi ämaqä hinginqä iqunjqä. Injäqe ämaqe, he iquauñqä ‘Ämaqä kuknuä awä tuäkiqäpnqä dowatqä naqä-qakuä iquaiqä’ kñuä indqänänjuwä iqua, nyi mämanqutäuqä injäuä.” ¹² Inji nyi, Jisasi Iqu kuknuä awä tuäkiqämqä änändowatkqenqä, he ämetquamqe, heyaqä awä iqinji, nyi nätmatqä ämaqä änä mimäkqetä, ktqä yäunjuä iqetä, ktqä wäunjuä yänänäñqä imäkätmitañi, enyqä miqä äyä imäkminqe. ¹³ Inğanji nyi suqe, ämaqä Jisasi Iquenqä aquvä äqängäwätqänjuwä huizi iquau ämotquaminqä-pa, he asä iinjä äyä ämetquaminqe. Injäqe, nyi hanjä-iqä metapqä imqä diñqe, “He nyaqä huiwi äminyipiä” ätätmi, yatñqä maeyqä iminqe. Itanği he, “Iqu suqä iinjä, quvqä inetquaminqeqä” kñuä eyquti, äwqä-hanjä, nqä suqä quvqeta ämetqänjuwi, huätä manmäupu!

¹⁴ Täñganji nyi tqaqui ae emakqä iunji, tqunenji emamqä näwinyä äpmeñä. Nyi äpmqänğanji, anğumänji, hanjä-iqä metapqä imniqe. Nyaqä änyinqe, heyaqä nätmatqä ämetaumqä ma, he Kraisi Iquenyqätä, nyinyqätä, quuvqä eqäpnqä inqeyi. Suqä tiinjinqe he näqñqe. Ymeqe, kunaqä-kunuñjuau yätamäqä wipñqe, ymisañä nätmatqä isuanqä qävqä ikipu, aquvä mämaqiyqä ipnä. Suqä iinjä, kunaqä-kunuñjuanä, ymeqä-quau yätamäqä wipñqä, imäkqäpnä. ¹⁵ Nyi he änguä äpmaka wätññqe, yeeqänä itmä, nätmatqä eeqäpnänji etapätmä, itanğa nqä-näuäñi etapnmä. Nyi henyqe kiinjä änyinqe, yändi päyätqä-tanğqetani, ga he nyinyqä enqe, mänği sunqä päwiqi? ¹⁶ Injäqe hnquenä, nyaqä suqenqä tiinjä ätätqänjuwenji. “Ii

qäyunjqä. Iqu neyaqä nätmätqä isua, ätnänjäqini mämeqä itñqeä. Iqu quañgä änatätä, yamwiqä äneyätä, qämä-qämä inemäkätä, neyaqä nätmätqe, ämänätautñqeä.”
¹⁷ Änäñqäwä? Nyi ämaqä henyqä ändowatkqä iquautani, hñque, “Si iquauni quañgä yamwiqä ävätnä, nätmätqä ämändauwa biyä” ätukqätanä? Oee. Nyi iini mimäkqä iquñji. ¹⁸ Ämaqä iutani, nyi kukñui Talusi iquenyä vqañgä, iqu i emakqe. Iqutä qarjä anä ikäyinqe, nyi neqä neyämaqä hñqutä äyä ändowatkqe. Inğanji Talusi iqu quañgä yamwiqä eyätä, heyaqä nätmätqä hui, quwä ämetaukqäta? Ä iqutä, nyitä, ye kñuitä, suqetäñji, naqä-hñqunä mindqänqä iqueätanä? Oee, ye asänä etqueque. ¹⁹ Ne hiqä-hiuä yätamäkqä heyatuñquä diñqe, Kraisi Iqutä naqä-qakuä ämuänñanä, nätmätqä eeqänäñji, Goti Iqueä hiñuä iqisa imäkätqänju. Inäqe, he neyaqä kukñuä tuwanuä täu äqänänqe, a ätäupi, “Iqua quvqe qäyä imäkäpu, neyaqä hiñuä iqini, quwqä-quwä yätamäkqä iñqä kukñuä isua änatätqänäuä” kñuä indqänätqänuwäti? Ñqä nyämaqä kiñjä änyinätñqä iquenä, iñji hmanji. Ne kukñuä eeqänänjä ii etätuñque, ii he yätamäkqä eyätanä, yänänäñqä emäkatuñquä iuñqe.

²⁰ Ii tiñjä etanjiyi. “Nyi quñqä äumqe, qu suqä nyi manyiñqä eänqä iu itqätangä qunmniqätiyä?” ä, “He, nyi suqä, he maenqä eänqä iu itqätangä ñqämbnuwätiyä?” kñuä indqänätmä, äwäwa itqänjä. Heyaqä awä iqini, suqä kukñuä mäkä äqäyänäpu, hñqueqä äpmeqä iuñqä äwqä quvqä änyäpu, äwqä tnänjä maqänä imäkñäpu, huiziu mäñdi äkittqiyäpu, yänä-yänä ipu, ämaqä huiziñqä tuwänji kukñuä ätäpu, itanga wäunui, kñuä huitanjä-huitanjä iuta qui imäkqänqe, äwäwa itqänjä. ²¹ Nyi henyqä anji äquvepmqänğanji, ñqä Goti Iqu, hiyaqä hiñuä iqini womba iqänqä inyimäkqänqä-pqä diñqe, äwäwa itqänjä. Ämaqä hesanjä hñqua, suqä kiyä mätkä itä, suqä qokä-

apäkä hiaqäqä hinggi wäyäkiketä, itanga suqä ynjä-hiveqä iqua imäqkä-pa qänganä imiñuwä iuñqä, kñuä makunmäkñqä yqänä itqätangä qunmqe, iuta womba ämetmä, kñuä qämniqenqä etqä.

13

Hiqä-hiuäñi, qävqä inyäpu, yamwiqä iñgñqe

¹ Tängañi nyi emamqe, hñquaqu ae äquvepkqe, huiziqu emamqä iqä.

*“Hanjä-iqenqä, ämaqä hñquaqu, ä hñquaqui-hñquenäqua, kukñuä asänänjä dinä tqangpqe, he qätä iunä äwiyäpu iwäsäuqäpnä.”**

² Nyi he angu emetmä anä äpmamiñquänğa, kukñuä yänänäñqä etkqä-pa, tängañi qäqiqi mäpmeqä, kinjä-nämä äpmamä etangi, ämaqä suqä quvqä qängatqä imäkmiñuwä iquautä, huizi eeqänänjä iquendä, angumä tiñjä etmqe. “Nyi henyqä angumä äquvepmqängañi, ämaqä suqä quvqä imäkmitpçä iquenä, hiñuinä maeñqä itmä, hämä-hämä emäkmiqä eä.” ³ Inji he nyinyqe, “Kraisi Iqu kukñui, Poli iquesanä ätätñqäta, ä matqä itñqätanä?” ätnäpu, näñqä mapñqä enyätqäuä. Iutañi nyi hämä-hämä emäkmiñqe. Ga he näñqä tii mapnä. Kraisi Iqu heyaqä awä iqñi, hanuä mäwiqä itä, yänänäñqä tqäuänä. ⁴ Naqä-qakui, Iqu woyqä miqä, hanuä-qu eqanğa, zä-huätati äuekuwä-qe, Goti Hanjuwä Iqueqä yänänäñqetani, hñjä yqänä äpme. Itanga ne Iqutä ämuännanä, Iqu hanuä äwäkqä-pa, ne-pqe asänä äwiñquä-qe, Goti Iqueqä yänänäñqetani, ne hiyaqä awä iqisa, Iqutä hñjä anä äpmenitani, yänänäñqä iñjä iqueni ätimäutñqä imäkqanğuatqe, hiñuä qumbnä.

* 13:1 Kukñuä-suqä 19:15

⁵ Hiqä-hiuäñji, “Ne quuvqä qäyu eqiyänuatiyä” tpu, hiqä kñuä indqänqeutä, suqeutäñji, qävvä inyäpu, yamwiqä ingpñqe. Heñji, Jisasi Kraisi Iqu, heyaqä yäpä ingisa äpmeñqenqe, he maqñqätanä? Iqu heyaqä yäpä ingisa mäpmeqä itangutqe, ii he quuvqä qäyunä maeqiyqä iutanji. ⁶ Itangi nyi henyqe, kñuä tiññqä yänänäqñqä änyiyqi. He, ne yamwiqä iuta quanñä mäpäkñqä, Kraisi Iqu kukñui nesañji etätñqä qumbunqäüä.

⁷ Inji täñgani, he suqä quvqä mimäkqä iqäpñqe, Goti Iqu yätamäkqä heyquätñqä yatñqä ävätqänju. Ne ii imäkätunqe, ii he nenyqe, “Iqua yamwiqä iunji ämäwqätäquwiqä” kñuä indqämbñqä hmanji. Hesañä hñqua nenyqe, “Iqua Naqä Iqueqä wäunüä imäkqä quanğä-quayqä” qäyä indqänğanguwä-qe, he suqä jänänänjinä imäkqäpñqä änenyätqäüä. ⁸ Qu nenyqä kukñuä quvqä tqanguwiñqä äwäwa miqe itunqe, ii ne, kukñuä naqä-qakuä iqueni, mäñdi makittqiyqä iquatunquä iutayi. Kukñuä naqä-qakuä iqueni, yänänäqñqenä imäkquanä. ⁹ Ne woyqä mämetqueqä, hanüä witanğua, he yänänäqñqä tqäuanğpñqenqe, ne aquvänä itqänju. Itanğa he Goti Iqueqä qokä-apäkä aanä qäyunänä anği timäupñqä diñqe, ne Goti Hanjuwä Iqueni, yatñqä ävätqänju. ¹⁰ Nyi kiñä-tämä yqänä äpmamä, henyqä tuwanüä tä äqiyqe, ii nyi henyqä anği äpmqänğani, “Heqä suqä jänä imäkmbiyä” etätmä, kukñuä täqñqä etqñqe, manyinğanğiyi. Naqä Iqu nyi indmetä, wäunüä imäkqänqä yänänäqñqä ändapkqe, nyi he qui emäkmqä ändapkqä ma, yänänäqñqä emäkqämqä ändapkqä eä.

Poli iqueqä kukñuä yeeqä inğä ätnämäukqenqä

¹¹ Nyämaqä iquenŋqä kukŋui, hituŋui iqi tii etqä. He aquvänänä ipu, Goti Iqueqä qokä-apäkä aanjä qäyunänä anŋi ätimäupu, nyaqä kukŋuä iutaŋi yänänäŋqä imäknäpu, hiqä kŋuä indqänqe, heuänqä manyuäktäuqä ipu, äwqä haŋuä inqä pmeqänqe. Itanŋa Goti, ämaqeunqä äwinyätä äwqä haŋuä inqä vqä Iqu, hesä anä äpmetätŋqe.

¹² He äminäpiyänŋarŋi, quuvqä heqiyqä iquneqä suqä iuŋi, quneqä inŋpŋqe. ¹³ Goti Iqueqä qokä-apäkä ee-qänäŋi, “Yää ŋquauä! Ne henyqä hui mimäuqä inunä” etqä.

¹⁴ Naqä Jisasi Kraisi Iqu, Iqueqä qeqä imänqeta hiŋgi ävätnqä iuŋi etapätä, Goti Hanjuwä Iqu Iqueqä henyqä wiŋqe hesä äpmuatetä, itanŋa Goti Iqueqä Dŋä Äŋgüänänä Iqu äwqä naqä-hŋqunä imbu pmetpŋqä emäkquä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 18 Aug 2021

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac